Fatik

kontakt- en informatieblad
voor gevangeniswezen en reklassering

Waterloostraat 27
2600 BERCHEM

ISSN 0772-5167

Verschijnt zeswekelijks

NUMMER 28-29 : november 198

Bijlage bij NIEUWSBRIEF
van de Liga voor Mense an

K.U. LEUVEN
Rechtsbibliotheek
Tiensestraat 41
3000 LEUVEN

AER
EN
raat 41
UVEN

1. informatie

a. gevangenisopstanden

In dit extra-dikke nummer van Fatik gaan wij uiteraard in op de gevangenisopstanden. Het grootste deel van de rubriek Informatie is eraan gewijd. De redaktie heeft gemeend zoveel mogelijk de volledige teksten m.b.t. dit onderwerp te moeten weergeven, veeleer dan er een synthese van te maken. Zo krijgt de lezer, die de kranten over de opstanden heeft gevolgd, een volledieger beeld van wat allemaal werd meegedeeld aan de pers. Voor één keer dus : de integrale kommuniqués en standpunten. Fatik gaat nog niet in op de diskussie in Kamer en Senaat naar aanleiding van de bespreking van de begroting. Dat vindt de lezer in volgend nummer.

Bij het samenstellen van dit onderdeel over de opstanden werd een zo ruim mogelijke waaier van standpunten nagestreefd. Opmerkelijk daarbij was de afwezigheid van enige verklaring van de kant van de Groenen. AGALEV, dat beweert zich steeds te engageren voor de mensen die geen stem hebben, oordeelde het blijkbaar niet nodig om over de opstanden zelfs maar een kommuniqué uit te geven. Gevangenen hebben nu eenmaal geen stem.

HET STANDPUNT VAN JUSTITIEMINISTER JEAN GOL (PRL)

In een uiteenzetting voor de Kamercommissie voor Justitie op 17 september 1987 deelde de Justitieminister zijn visie op de opstanden mee. Deze luidt als volgt:

"Het probleem van de muiterijen stelt zich niet enkel in Belgie. Het bestaat eveneens in Frankrijk, Italie, Duitsland en zeker in Groot-Britannie, waar de muiterijen soms gewelddadiger zijn dan in Belgie.

In Belgie dateren de opstanden trouwens niet van gisteren.

Indien men het Bulletin van het Bestuur Strafinrichtingen raadpleegt, komt men tot de bevinding dat er in 1978 10 en in 1979 13 incidenten plaatsvonden. Bovendien deed zich in 1978 gedurende twee dagen een muiterij voor in de gevangenis te Verviers met aanzienlijke vernielingen. In 1979 duurde een opstand te Luik drie dagen.

De Minister meent dat de muiterijen in zekere zin inherent zijn aan ons gevangenisstelsel. De Minister raadde in dit verband de lezing aan van het werk : "Prisons et contestations collectives" van de heren Bulté en Janssens (1984).

In zijn verdere uiteenzetting zal de Minister achtereenvolgens de feiten, de oorzaken, de te nemen maatregelen en de penitentiaire behandeling van de hooligans analyseren.

1. Feiten.

Om de feiten uiteen te zetten verwijst de Minister naar de verslagen van het Parket.

a) Vorst

Op 6 september te 17u.15 breekt een muiterij uit in vleugel D van de gevangenis te Vorst waar 192 van de 520 gedetineerden verblijven.

De opstand is beperkt geworden tot

deze vleugel. Het speciaal systeem om de deuren te sluiten waarbij het onmogelijk wordt van de ene naar de andere vleugel te gaan, heeft goed gewerkt.

Twee gedetineerden hebben de muiterij ontketend door de sleutels van de bewaarders te stelen en vervolgens stoelpoten aan de andere gedetineerden door te geven. Eén van deze aanstokers is sinds 20 maart 1986 opgesloten wegens zware diefstal en veroordeeld tot 2 jaar, maar ondertussen werd hij op 21 november 1986 onder aanhoudingsmandaat geplaatst wegens oudermoord. De andere is veroordeeld wegens diefstal sinds 16 juni 1982, en heeft voordien het voorwerp uitgemaakt van interneringsmaatregelen.

Bij de muiterij te Vorst was het beginpunt een klassiek voorval. Het argument betreffende het lot van de Leuvense gedetineerden is slechts veel later naar voor gekomen, toen de gedetineerden in kontakt kwamen met het publiek.

De rijkswachtversterkingen zijn snel ter plaatse gekomen. Er is geen ontvluchting geweest. Reeds de volgende dag heeft de dagelijkse gang van zaken zich kunnen hervatten.

De Minister van Justitie weerlegde de beschuldiging als zou hij niet direkt betrokken geweest zijn bij de gebeurtenissen. Een crisis-staf is opgericht geworden binnen zijn Kabinet. De Rijkswachtautoriteiten, de Burgemeester, de Gouverneur, de Procureur-generaal, de Procureur des Konings en meerdere substituten zijn ter plaatse gekomen. Indien de Minister niet persoonlijk aanwezig geweest is, noch te Vorst, noch te St. Gillis, dan is dit gebeurd op advies van de Procureur-generaal. Deze was van mening dat zolang de situatie niet onder controle was, het beter zou zijn een gezagdrager in reserve te houden.

De Minister herinnert er tenslotte aan dat te Vorst 24 veroordeelden, 412 verdachten, 32 niet-definitief veroordeelden, 7 thuislozen, 17 geïnterneerden en 18 anderen verblijven. In de vrouwenafdeling (er zijn 72 vrouwen) is er niets gebeurd. Op 11 juni 1987 heeft de Kamercommissie voor de Verzoekschriften deze gevangenis bezocht en tijdens dit bezoek heeft geen enkel lid mij bijzondere vragen gesteld.

b) <u>Sint-Gillis</u>

Op dit ogenblik is het, op grond van de verslagen, moeilijk de oorsprong van de opstand vast te stellen. Om 17u.12 hoort men geschreeuw, glasgerinkel en brekende voorwerpen. De opstand breidt zich snel uit over de hele gevangenis.

In Sint-Gillis is het sluitingssysteem van de deuren minder volmaakt dan te Vorst. Het volstaat zich meester te maken van de sleutels om toegang te hebben tot de centrale wandeling.

De vernielingen waren aanzienlijk. Het Genees- en Heelkundig Centrum werd verwoest. In het Penitentiair Oriëntatiecentrum waar sociologen en psychologen werken, werden de archieven vernield.

De Rijkswacht heeft snel ingegrepen, maar zij heeft de muiterij niet geheel kunnen onderdrukken. Zij was niet talrijk genoeg, daar 7 september een festdag is voor de Rijkswacht.

De Speciale Interventie Eenheid is ter hulp geroepen om 18u.03 en is om 18u.53 toegekomen. 54 personen dienden overgebracht naar het ziekenhuis, 2 gedetineerden zijn ontvlucht; een politieagent is gehospitaliseerd geworden.

De voornaamste leider van de muiterij te St. Gillis is verdacht van poging tot roofmoord en van diefstal met bedreiging. Verder is het echter moeilijk te zeggen of er sprake was van een beraamde aktie.

De terugkeer naar de orde is moeilijker geweest dan te Vorst. Het personeel van het Bestuur Strafinrichtingen heeft blijk gegeven van een grote toewijding opdat het normale leven zo snel mogelijk zou kunnen hervatten. Donderdagmorgen zijn de bezoeken door de advokaten hernomen, donderdagnamiddag de familiebezoeken. Diezelfde dag is iedereen opnieuw in individuele of in duocellen geplaatst.

Te Sint-Gillis is de penitentiaire toestand de volgende :

vleugels A-B :
allemaal individuele cellen,
behalve 6 duocellen
vleugel C :
allemaal individuele cellen,
behalve 6 duo- en 17 triocellen
(bezet op vrijwillige basis)
vleugel D :
allemaal individuele cellen,
behalve één duocel
vleugel E :
allemaal individuele cellen,
behalve 11 duocellen

Op 535 gedetineerden bevinden er zich dus 99 in duo en triocellen.

De televisie heeft de vrijlating van een Franse gedetineerde gefilmd, welke verklaarde geslagen geweest te zijn door de bewaarders. Hij toonde hierbij zijn verbonden wonden. In werkelijkheid

betreft het hier een gedetineerde die de dag voordien gepoogd had zelfmoord te plegen, en die verscheidene keren naar het ziekenhuis overgebracht was, maar die telkens zijn hechtingen losrukte. In aanmerking nemend dat zijn strafrestant minder dan drie maanden bedroeg, heeft de Minister besloten hem in vrijheid te stellen met het bevel het grondgebied te verlaten. Toen hij buiten kwam heeft hij een omhaling gedaan bij de aanwezige journalisten.

Wat het overlijden van de Cambodjaanse gedetineerde betreft, blijkt uit de eerste conclusie van de lijkschouwing dat hij een natuurlijke dood gestorven is, en dat er geen sprake was van irritatie door gas of rook. Hij leed aan astma. De enige vraag die nog open blijft volgt uit de getuigenis van een mede-gedetineerde die stelt dat betrokkene onwel geworden is en dat hij geen zorgen heeft ontvangen. Een onderzoek is ingesteld.

c) Merksplas

Merksplas is een half-open inrichting. De gedetineerden werken overdag, hetzij binnen, hetzij buiten. Er zijn overigens geen klachten over de detentievoorwaarden. De 870 gedetineerden zijn verspreid over 7 paviljoenen.

Op 9 september, rond 22u.30, hebben de gedetineerden van blok B een gat gemaakt om te ontvluchten. De nachtwacht en de rijkswachters hebben hen onderschept. Maar terzelfdertijd begint het oproer bij andere gedetineerden. Een rijkswachter werd zwaar gekwetst aan het oog; 56 gedetineerden moesten medische zorgen ontvangen. In de daarop volgende dagen werden 90 gedetineerden naar andere inrichtingen overgebracht ten einde aldus de harde kern van het oproer te splitsen.

Er waren 17 ontvluchtingen; 15 ontvluchters werden terug gevat.

d) Leuven

Te Leuven waren er geen echte incidenten. De actie bleef beperkt tot de langgestraften. Het was hen niet te doen om de detentievoorwaarden maar wel om de toepassing van de wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ze weten trouwens reeds lang dat de speciale sectie van de gevangenis voorbehouden wordt om de overbevolking in de Brusselse gevangenissen op te vangen.

2. Oorzaken.

De oorzaken van het oproer zijn drievoudig : de penitentiaire voorwaarden, de overbevolking en oorzaken eigen aan de gevangenissen van Vorst en St. Gillis.

a) Penitentiaire voorwaarden

In een artikel verschenen in "Le Monde" van 10 september 1987 over de opstand van gedetineerden in Europa, onderstreept M. Boucher dat de kloof tussen de gemiddelde levensomstandigheden van de gedetineerde en de vrije burger veel groter is dan ooit voorheen. De gedetineerde van 1987 wordt geïnformeerd door pers, radio en TV en wordt zich daardoor ervan bewust dat hij niet enkel van zijn vrijheid is beroofd maar van heel wat meer.

b) Overbevolking

1) vergelijking tussen 31 december 1981 en 31 augustus 1987 :

1981	6.128 gedetineerden
1987	6.735 gedetineerden

In 1987 zijn er dus 607 gedetineerden meer.

Er zijn evenwel categorieën van gedetineerden die aangroeien, andere die verminderen.

Stijging :

- verdachten onder aanhoudingsmandaat + 402 (+ 22 %)
- tot een lange straf veroordeelden + 864 (+ 57 %) waarvan veroordeelden tot straffen van meer dan 5 jaar + 376

Daling :

- veroordeelden tot straffen van minder dan 1 jaar - 164 (- 20 %)
- veroordeelden tot vervangende gevangenisstraffen - 115 (- 57 %) De Minister heeft de Procureurs-generaal gevraagd bevel te geven vanaf 15 maart 1987 geen vervangende gevangenisstraffen meer uit te voeren.
- andere categorieën - 380 (- 21 %) (landlopers, geïnterneerden, vreemdelingen ter beschikking van de Regering gesteld)

Het aantal vreemdelingen ter beschikking van de Regering is van 39 in 1982 verhoogd tot 68 in 1987. Op de 607 gedetineerden meer in vergelijking met 1981, zijn er 507 gedetineerden van vreemde nationaliteit en 100 belgen. Op de 6.735 huidige gedetineerden, zijn er 1.832 vreemdelingen, waaronder 802 verdachten en gelijkgestelden, 913 veroordeelden en 117 van andere categorieën.

2) Gemiddelde gevangenispopulatie 1981 - 1987

	1981
- verdachten	1.712 (23,5 %)
- veroordeelden tot een straf van meer dan 5 jaar	422 (7 %)
- veroordeelden tot een straf van 1 tot 5 jaar	1.051 (18,77%)
- veroordeelden tot een straf van 0 tot 1 jaar	779
- veroordeelden tot een straf van 6 m. tot - 1 jaar	282
- veroordeelden tot een straf van 3 m. tot - 6 maand	226
- veroordeelden tot een straf van 1 m. tot - 3 maand	178
- veroordeelden tot een straf van - 1 maand	93
- vervangende gevangenisstraf	171
- geïnterneerde misdrijfplegers	681
- landlopers	865

	1987
- verdachten	2.086 (31,5 % + 375)
- veroordeelden tot een straf van meer dan 5 jaar	758 (12,2 %)
- veroordeelden tot een straf van 1 tot 5 jaar	1.420 (21,76%)
- veroordeelden tot een straf van 0 tot 1 jaar	520
- veroordeelden tot een straf van 6 m. tot - 1 jaar	260
- veroordeelden tot een straf van 3 m. tot - 6 maand	138
- veroordeelden tot een straf van 1 m. tot - 3 maand	36
- veroordeelden tot een straf van - 1 maand	36
- vervangende gevangenisstraf	216
- geïnterneerde misdrijfplegers	689
- landlopers	664

Besluit

Sedert 6 jaar moet men vaststellen dat de gevangenisbevolking daalt wat betreft het aantal van de kort gestraften en de tot een vervangende gevangenisstraf veroordeelden, maar stijgt voor wat betreft het aantal onder aanhoudingsmandaat geplaatste verdachten en voor de veroordeelden tot zware straffen van meer dan 5 jaar.

Wat betreft de voorlopige hechtenis zal de Regering een wetsontwerp neerleggen bij het begin van het parlementaire jaar. De Minister onderstreept dat het gevaarlijk is zich voor de behandeling van deze materie te laten meeslepen door de gebeurtenissen van het ogenblik. Men moet de gevolgen van een hervorming van de voorlopige hechtenis niet overschatten. Indien het aantal veroordeelden tot een zware straf stijgt, vermeerdert eveneens het aantal verdachten die onder aanhoudingsmandaat geplaatst zijn.

Wat betreft de landlopers merkt de Minister op dat hij de beteugeling van de landloperij heeft willen afschaffen en die heeft willen vervangen door een stelsel van sociale hulpverlening. Maar op huidig ogenblik lijkt een dergelijke hervorming moeilijk tot stand te brengen. Bepaalde landlopers verzetten zich tegen een systeem van sociale hulpverlening. Daarenboven vereist de wet op de OCMW's een woonplaats in de gemeente. Een oplossing zou er kunnen in bestaan een hulp-OCMW op te richten voor hulp aan diegenen die geen woonplaats hebben. In afwachting wensen de landlopers de sluiting van bedelaarsgestichten en weldadigheidskolonies niet.

Betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling verwerpt de Minister de beschuldiging dat zij meer beperkend zou worden toegepast. Dit is slechts waar voor zware gewelddaden gepleegd tegen personen. Hij kan niet aanvaarden dat die gevallen individueel met meer soepelheid zouden worden onderzocht. Hij stelt ten andere vast dat wat dit betreft de publieke opinie zeer veranderlijk is.

De Minister haalt de cijfers aan betreffende het aantal verleende voorwaardelijke invrijheidstellingen in vergelijking met het aantal dat werd aangevraagd gedurende de periode 1975 tot 1986.

Uit deze cijfers blijkt dat het gevoerde beleid niet gewijzigd is van 1981 tot 1986.

Te Leuven wensen de gedetineerden dat men op hun vraag tot voorwaardelijke invrijheidstelling beschikt in positieve of negatieve zin maar verzetten zich tegen het feit dat men hen verschillende maanden laat wachten. Zij wensen ook dat zijzelf een dergelijke aanvraag zouden kunnen indienen om niet uitsluitend afhankelijk te zijn van de directeur van de inrichting. De Minister meent dat daarover van gedachten kan worden gewisseld.

Wat tenslotte de korte straffen betreft heeft de circulaire van 9 april 1984 de niet-uitvoering van de korte straffen van 3 op 4 maand gebracht.

Waar de gevangenisbevolking gestegen is, is de omkadering gevolgd en dit terwijl de aanwervingen in het openbaar ambt praktisch geblokkeerd zijn sinds 1981.

De Minister heeft laten gelden dat het gevangenispersoneel moet beschouwd worden als behorend tot een continudienst en bijgevolg moet ontsnappen aan de wervingsstop.

Van 1981 tot 1986 is het personeel gestegen van 2.913 tot 3.421 eenheden (te weten 17,1 %).

Wat betreft het administratief personeel is er nochtans een tekort van 50 agenten. Maar men moet naar de inspanningen kijken die reeds verwezenlijkt werden in het algemeen kader van de overheidsfinanciën.

Belangrijke investeringen werden ook gedaan in de gevangenissen. Het Ministerie van Openbare Werken houdt zich bezig met de vernieuwingen en het groot onderhoud, het Ministerie van Justitie met het gewoon onderhoud en met de investeringen met betrekking tot de inboedel.

Voor rekening van het Ministerie van Openbare Werken werden er investeringen verricht :

voor vernieuwing : 239 miljoen in 1983
442 miljoen in 1984
712 miljoen in 1985
557 miljoen in 1986
149 miljoen in 1987

Op 6 augustus 1987 was er 104 miljoen klaar voor toewijzing.

voor onderhoud : 55 miljoen in 1981
75 miljoen in 1982
34 miljoen in 1983
28 miljoen in 1984
24 miljoen in 1985

Voor het onderhoud van de Brusselse gevangenissen :

gevangenis te Sint-Gillis :
16 miljoen in 1981
38 miljoen in 1982
28 miljoen in 1983
31 miljoen in 1984
51 miljoen in 1985
12 miljoen in 1986
6 miljoen in 1987

gevangenis te Vorst :
47 miljoen in 1981
9 miljoen in 1982
16 miljoen in 1983
34 miljoen in 1984
38 miljoen in 1985
11 miljoen in 1986
14 miljoen in 1987

Uitgaven gedaan door het Ministerie van Justitie :

	Gevangenis te Vorst	Gevangenis te St. Gillis
1981	1,1 miljoen	4,8 miljoen
1982	3,2 miljoen	0,7 miljoen
1983	1,3 miljoen	2,6 miljoen
1984	1,3 miljoen	1,1 miljoen
1985	3,6 miljoen	4 miljoen
1986	+ 4,7 miljoen	+ 14,9 miljoen
1987	- 10 miljoen	- 10 miljoen

Het algemeen totaal der uitgaven voor Vorst en St. Gillis bedraagt voor de periode 1977-1987 513 miljoen.

c) Bijzondere omstandigheden te St. Gillis en Vorst

De gevangenissen van Vorst en St. Gillis zijn zeer oude gebouwen. De ene dateert van 1896, de andere van 1907. Het zwaarste probleem dat zich stelt is dat van het sanitair. De renovatie gebeurt langzaam.

Men moet eveneens de grote verscheidenheid van de bevolking in aanmerking nemen, 50 % ervan is vreemdeling en het grootste gedeelte van de gedetineerden zijn verdachten onder aanhoudingsmandaat. Het zijn mensen die meestal nog niet aangepast zijn aan het gevangenisleven.

3. Te nemen maatregelen.

a) wat betreft de detentievoorwaarden

De Minister van Justitie heeft van de Minister van Openbare Werken het akkoord verkregen opdat 40 cellen per maand zouden kunnen worden vernieuwd wat 480 cellen per jaar betekent voor de gevangenissen van St. Gillis en Vorst. De werken werden reeds aangevat. De Minister zal eveneens het uitrustingsplan van strafinrichtingen herzien dat opgesteld was voor de komende 10 jaar.

b) wat betreft de overbevolking

De Minister wenst zekere maatregelen te nemen voor de getuigen van Jehovah die opgesloten zijn omdat ze elke vorm van dienstverlening weigeren hen opgelegd door de Staat. Ze hebben blijk gegeven van een groot idealisme gedurende het oproer en hebben als vrijwilligers medegewerkt om alles te herstellen. De Minister overweegt om hen voor te stellen tijdens de dag in de gevangenis te werken en 's avonds naar huis terug te keren, wat zou toelaten 30 plaatsen vrij te maken. Te dien einde zou het gevangenisreglement moeten worden gewijzigd dat de tijdsberekening van de dagen gevangenisstraf uitdrukt in nachten.

Het probleem van de vervangende straffen werd reeds lang bestudeerd door de Koninklijke Commissie voor de herziening van het Strafwetboek en de

Koninklijke Commissaris voor de Herziening van het Strafwetboek, die terzake voorstellen heeft geformuleerd in zijn vóór-ontwerp. In acht genomen dat ze in de plaats komen van de korte straffen betekenen ze geen oplossing voor de overbevolking in de gevangenissen. Zo er voor het uitdenken van parallele arbeidscircuits reeds inspanningen moesten worden geleverd, zal het zeer moeilijk zijn nog vervangende straffen te bedenken, zoals werk ten dienste van de gemeenschap.

De Minister heeft ook het voornemen na te gaan hoe de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering worden toegepast wat betreft het toezicht op de gevangenissen. De artikelen 610 tot 613 van bedoeld wetboek voorzien in een controle van de burgemeester, van de gouverneur, van het parket en vooral van de onderzoeksrechter. Deze laatste moet maandelijks de personen bezoeken die verblijven in de arresthuizen van het gerechtelijk arrondissement. Zeldzaam zijn ongetwijfeld deze die het doen. Men moet ook de mogelijkheid onderzoeken om een soort van inspecteur-generaal der strafinrichtingen te benoemen die niet tot de Administratie behoort.

Tenslotte dient ook het Algemeen Reglement van de Strafinrichtingen te worden herzien, zij het met omzichtigheid. In deze materie is het nodig een evenwicht te behouden tussen de bescherming van het individu en de openbare veiligheid.

4. De penitentiaire behandeling van Britse gevangenen.

Moet België zich belasten met het oordeel over de feiten? De Minister vindt van wel. In Engeland zouden de hooligans enkel vervolgd worden voor doodslag, en niet voor slagen en verwondingen, en slagen en verwondingen met de dood tot gevolg. Bovendien weert het Engels recht processenverbaal gesteld door niet-Britse overheden, uit de debatten. Daardoor zou het niet mogelijk zijn gevolg te geven aan de eisen van sommige burgerlijke partijen. Is het bovendien niet normaal dat de feiten beoordeeld worden daar waar ze gepleegd zijn en waar men over de bewijzen beschikt?

In de Britse pers werd de vrees uitgedrukt van een slechte rechtsbedeling in België. Daarom behoort het tot de taak van de Minister van Justitie inlichtingen te geven over de voorwaarden waarin het proces plaats heeft.

Bijgevolg is een persconferentie georganiseerd geworden. 's Anderendaags heeft de Minister de journalisten toelating gegeven de vleugel van de gevangenis te Leuven te bezoeken waar de hooligans zullen verblijven. Deze vleugel werd overigens niet aangepast voor deze gelegenheid.

De opstand is niet te wijten aan deze feiten. Het is naïef te denken dat de gedetineerden door de pers verspreide beelden nodig hebben om te weten dat de leefvoorwaarden in andere gevangenissen beter zijn. Toen het bezoek plaats vond, zei niemand van de pers dat het een vergissing was. De Minister benadrukt nochtans dat, indien hij vandaag zou moeten beslissen, het waarschijnlijk is dat hij het bezoek niet zou toelaten."

HET STANDPUNT VAN DE VERDEDIGING VAN DE BRITSE VOETBALSUPPORTERS

Hoewel Justitieminister Jean Gol dat ontkent, toch stellen velen dat het tonen van de Leuvense cellen, bestemd voor de Britse voetbalsupporters, de aanleiding was voor de recente gevangenisopstanden. Fatik oordeelde het daarom nuttig om ook het standpunt van de verdediging van deze voorlopig gehechten in dit overzicht op te nemen, om de aanleiding in een ruimer perspektief te plaatsen. Het was onmogelijk om de advokaten zelf te bereiken, maar Dany Vandenbossche die, als Belgisch strafjurist gespecialiseerd in het gekompliceerde Britse strafrecht, vroeger de verdediging adviseerde, was wel bereid zijn visie mee te delen. Deze luidt als volgt :

"De onvoorstelbare tragedie van 29 mei 1985, waarbij 39 mensen het leven verloren bij een UEFA-finale tussen Juventus Turijn en F.C. Liverpool op de Heizel, leidde op 9 september 1987 tot de overbrenging van 25 Engelse voetbalfans, verdacht van misdrijven die de ramp veroorzaakten. Met hen zullen ook 3 Belgen in de beklaagdenbank plaatsnemen, nl. de rijkswachtofficieren Mahieu en Kensier en de Sekretaris-Generaal van de voetbalbond Roossens. Dit monsterproces zal wellicht onder massale belangstelling pas in december 87 of in januari 88 van start gaan en zal een 40-tal zittingen in beslag nemen. Daarmee zal in de loop van 1988 een einde komen aan een 2 jaar durende procedure en een 3 jaar slepend gerechtelijk onderzoek.

Na de tragische feiten was er in 1985 onmiddellijk een gerechtelijk onderzoek gestart door de Belgische onderzoeksrechter Coppieters 't Wallant in samenwerking met de Merseyside Police, teneinde voetbalfans te kunnen identificeren. Gewapend met 15 uur video én honderden foto's werden uiteindelijk 26 personen geïdentificeerd (oorspronkelijk was er sprake van 29).

Het jaar 1985 was voor België een incidentrijk jaar. Het was het jaar van de CCC aanslagen en de bloedige overvallen van de bende van Nijvel, dossiers waarin sedertdien vooruitgang werd geboekt (het CCC proces is trouwens ook voor binnenkort gepland).

In dat zelfde jaar kwam ook de Paus op bezoek, een evenement dat zonder incidenten verliep. Na de kritiek waaraan de Belgische politiediensten tot dan toe hadden blootgestaan, werd door dit incidentloos gebeuren het blazoen opgepoetst. Er was voor dat bezoek geld noch inspanning gespaard, de politiediensten draaiden in die dagen op volle toeren. Alles was tot in de puntjes voorbereid.

Wat een verschil met de avond van de 29ste mei, voor de ogen van miljoenen mensen stonden de ordehandhavers te blunderen. Het schrijnend gebrek aan koördinatie tussen de politiediensten maar ook binnen de rijkswacht kende toen noodlottige gevolgen. Een slechte voorbereide en oververmoeide politie stond machteloos toe te kijken toen een verschrikkelijke paniek uitbrak in het sedertdien beruchte bloc 2 veroorzaakt door een aanval van Britten uit bloc 4.

Ch. F. Nothomb, de toenmalige minister van binnenlandse zaken, thans opgeofferd op het Voerense altaar, administratief verantwoordelijk voor de ordehandhaving, was zich van geen kwaad bewust. Integendeel, hij nam iedereen zoveel mogelijk in bescherming.

Op initiatief van Antoinette Spaak werd op 19 juni 1985 een parlementaire onderzoekscommissie geïnstalleerd die reeds op 9 juli haar rapport bekendmaakte. De commissie besloot het rapport met de hoofdverantwoordelijkheid bij de Engelsen te leggen, maar stelde tevens vast dat er een hele reeks nalatigheden, gebreken en leemtes waren die tot het drama hadden bijgedragen. De eenparigheid binnen de commissie was echter ver te zoeken toen het erop aankwam de administratieve en politieke verantwoordelijkheid voor de fouten bij de ordehandhaving vast te stellen.

Nothomb bleef honkvast zitten en omklemde met beide handen zijn ministerportefeuille tijdens een heroïsch debat in de kamer over het rapport. Hij weigerde zijn verantwoordelijkheid te erkennen en ontslag te nemen. J. Gol, nooit verlegen om een stukje show, nam ontslag tesamen met zijn P.R.L. kollega's in de regering, omdat hij weigerde langer met Nothomb in de regering te blijven. Tijd dus voor Premier Martens om naar de koning te stappen. De verkiezingen grepen enkele maanden vroeger plaats dan voorzien. Martens vormde met dezelfde meerderheid zijn zesde regering. En in die regering hadden J. Gol en Ch. F. Nothomb weer plaatsgenomen op dezelfde departementen. Deze keer had J. Gol niet langer bezwaren tegen zijn Waalse kollega!

Ch. F. Nothomb zou uiteindelijk met het fenomeen Happart zijn politieke karrière als minister zien eindigen. De kroon ontbloten is immers niet niets.

Als men in overweging neemt dat Nothomb, na een drama waarin onmiskenbaar ernstige fouten werden gemaakt door de ordehandhavers, onbewogen bleef zitten en later toch de aftocht blies voor een burgemeester in een gemeente met 3.000 inwoners, dan bevangt je toch plots de angst van in dit Belgenland te moeten leven. De buitenlandse pers was stomverbaasd.

J. Gol wou echter op 29 mei 1986, een jaar na de dramatische gebeurtenis, opnieuw voor een primeur zorgen. Hij verklaarde de uitlevering aan Engeland te zullen vragen van 26 voetbalsupporters, die ondertussen geïdentificeerd en door de Engelse politie ondervraagd waren. De regering Thatcher had reeds onmiddellijk na de feiten verklaard tot die uitlevering bereid te zijn, indien de rechterlijke macht haar de kans daartoe gaf.

Overeenkomstig het Engelse uitleveringsrecht kunnen eigen onderdanen immers worden uitgeleverd.

De uitleveringsprocedure startte in september 1986 voor de Londense Chief Metropolitan Magistrate. De 26 werden na hun aanhouding (tussen 10 en 12 september) op borgtocht vrijgelaten. Pas op 3 februari 1987 namen de zittingen een aanvang. Op 3 maart 1987 velde de Magistrates' Court het verwijzingsvonnis. Voor deze rechtbank kon de uitlevering doorgang vinden daar er voldoende vermoedens tegen de 26 aanwezig waren. Nog dezelfde dag tekende de verdediging beroep aan tegen dit vonnis bij de High Court (een zgn. Habeas Corpus procedure). In een juridisch schitterend gemotiveerd arrest besloot Lord Justice Watkins op 13 april 1987 de uitlevering niet te kunnen toestaan wegens een belangrijke procedurefout. Deze man vroeg zich trouwens af waarom de lange weg van de uitlevering was gekozen. De 26 konden immers op grond van de "Offences against the person act" in Engeland terechtstaan.

J. Gol, minister van justitie, was zich in deze zaak meer en meer als een betrokken partij gaan gedragen. Politiek gezien lag de zaak in België goed. De dag van de beslissing van de High Court hield hij een perskonferentie waarin hij aankondigde in beroep te zullen gaan bij de House of Lords. Alleszins zou hij met de uitleveringsprocedure doorgaan. Het was voor hem een prestigezaak geworden. In antwoord op een interpellatie van P. Patoer op 13 mei 1987 in de senaat antwoordde J. Gol op de vraag waarom hij zonodig de 26 in België wou berechten als volgt :

"La réponse coule de source. Ces gens sont des délinquents responsables d'un fait qui a causé de grands malheurs dans notre pays."

Niemand sloeg acht op deze zinsnede. In het Engels klinkt dit als volgt :

"Those persons are delinquents (criminals) responsible for an event that has caused great harm to our country."

Hij zou dit enkele maanden later in bijna identieke bewoordingen op de Engelse TV nog eens herhalen.

Toen de Belgische regering de beruchte uitleveringsprocedure startte, werd ons gezegd dat er allang een akkoord bestond tussen de Belgische en Engelse regering over de zaak. Engeland zou zijn 26 onderdanen uitleveren op voorwaarde dat er ook wat Belgische hoofden zouden vallen.

De House of Lords stak de beide regeringen een handje toe. De procedurefout werd opzij geschoven en de uitlevering weerd op 13 juli 1987 toegestaan. J. Gol hield te Brussel opnieuw een triomfale perskonferentie, druk bijgewoond door Engelse perslui. J. Gol had getoond het Hooliganisme, waar Nothomb zo tekort schoot, streng en bestraffend te kunnen aanpakken.

Na de beslissing van de House of Lords lag de bal in het kamp van Douglas Hard. Deze konservatieve minister en schoothondje van Maggie besloot op 3 september 87 de uitlevering van 26 Britse onderdanen te zullen laten doorgaan.

Van dan af werd J. Gol een Britse mediafiguur. Op een perskonferentie op 3 september 87 gaf hij de journalisten de nodige uitleg en nodigde hen uit om de dag nadien de vleugel, waar de 26 zouden worden ondergebracht, te bezoeken. Hij zou Engeland eens tonen welke schitterende infrastruktuur onze gevangenissen wel hebben. Dit zou hem zuur opbreken. Revoltes braken uit in Vorst, St. Gillis en Merksplas en een staking in Leuven-Centraal. De gedetineerden, waarvan de helft voorlopig gehehten, verbleven in deze gevangenissen niet in ordentelijke cellen, veeleer in vervallen cellen. Het showen van de Leuvense cellen en de beelden die de gedetineerden ervan te zien kregen, vormden de druppel die de emmer deed overlopen. J. Gol bedroog de wereldpers met alleen Leuven-Centraal te laten zien. De infrastruktuur van Leuven-Centraal zou overal aanwezig moeten zijn, zonder onderscheid.

De opstanden waren niets anders dan een symptoom van de jarenlange verziekte situatie, de overbevolking en in het algemeen van het totaal manklopend gevangenisbeleid. J. Gol haastte zich te verklaren er iets te zullen aan doen, hoe gelijklopend toch allemaal! Na de Heizelramp werden de stadions geïnspekteerd en andere maatregelen, zoals de oprichting van een krisiscentrum, verwezenlijkt. Nu, na de opstanden, kwam er weer een belofte dat de toestand in de gevangenissen zou verbeteren, allemaal vijgen na Pasen. Dezelfde klachten en grieven werden door de gedetineerden geformuleerd als jaren geleden, niets nieuws onder de zon.

J. Gol bleef de Engelse media gewillig te woord staan. In een breakfastprogramma zei de minister over de 26 : "They are criminals who must be punished." Met deze ongenuanceerde uitspraak haalde hij zich de woede van de Britten op de hals. De Belgische ambassadeur in Londen, Van Bellinghen, kwam dit euvel nog dezelfde dag op het BBC programma Newsnight rechtzetten. De minister had zich wegens zijn te beperkte kennis van het Engels versproken. Larie en apekool als je het mij vraagt. Hij herhaalde gewoon wat hij reeds in de Senaat op 13 mei 1987 in zijn moedertaal had gezegd. M.a.w. hij zei gewoon wat hij dacht, overeenkomstig zijn hard justitiebeleid.

Het kabinet Gol kende in die dagen moeilijke tijden. J. Gol's triomf was bijna zijn ondergang geworden.

De overbrenging van de 25 Britten werd een nooit gezien spektakel. Dat die 25 hier moeten terechtstaan, blijft een vergissing. De zaak zou in Engeland al lang zijn afgehandeld en de slachtoffers zouden reeds vergoed kunnen geweest zijn. Dat er tegen eventuele verantwoordelijken een procedure gestart wordt, kan niet afgekeurd worden. Toch blijft bij mij die prangende vraag : kan men 26 personen verantwoordelijk stellen voor een zo immens drama en waarom werden er van de honderden personen dan maar zo weinig geïdentificeerd?

De UEFA en de Belgische voetbalbond hebben getoond hoe je een dergelijk voetbaltreffen niet moet organiseren. De stad Brussel heeft het Heizelstadion laten verkrotten. De stenen (projektielen) lagen er zo voor het rapen. De rijkswacht hiërarchie bij een optreden legde dit korps die avond lam en toch kregen ze manschappen bij! Aan de hiërarchische struktuur met aan de top Bernaert werd niets gewijzigd. En Nothomb waste zijn handen in onschuld.

J. Gol heeft nu zijn zo innig gewenst proces. Hij heeft getoond dat hij vastbesloten is het voetbalgeweld aan te pakken. Thatcher bewijst hetzelfde in haar land, evenwel zonder zichtbaar resultaat. Beide regeringen hebben hun problemen naar die 25 verschoven.

En J. Gol? Hij studeert nu Engels, want de belangstelling voor zijn persoon zal bij de start van het proces opnieuw toenemen. En de rijkswacht? Zij kreeg meer manschappen. En de gedetineerden? Zij

wachten op hun betere leefomstandigheden en een rechtssituatie. En de 25? Zij wachten op hun monsterproces. En wij? Wij wachten nog altijd op dat degelijk en doordacht justitiebeleid, niet gekenmerkt door een autoritair en ondoordacht optreden. Een beleid waarin eindelijk de gevangenispopulatie drastisch verminderd wordt en waarin de gedetineerden rechten hebben.

J. Gol heeft bewezen dat hij als minister van justitie niet deugt, maar in ons politiek bestel hecht men daar geen waarde aan. Wie meerdere departementen beheert, kan justitie er zo maar niet bijnemen. Minister van justitie zijn is een full-time bezigheid."

Fatik voegt hier nog het volgende aan toe. Als Dany Vandenbossche het nu eens over 25 en dan weer over 26 voetbalsupporters heeft is dat geen tikfout : er zijn immers al 25 supporters overgevlogen, de 26° moet nog komen. Hij is nog in Engeland omdat hij nog voor een andere zaak moest terechtstaan.

EISEN GEVANGENEN VORST EN SINT-GILLIS

Naar aanleiding van de gevangenisopstanden in Vorst en Sint-Gillis gaf het Komitee ter verdediging van de levensomstandigheden der gevangenen en hulp aan de familie op 18 september een perskonferentie, waarop nog eens duidelijk de eisen van de gevangenen van Vorst en Sint-Gillis werden belicht. Het Komitee bestaat al sinds het begin van de jaren tachtig. Het bracht herhaaldelijk dezelfde wantoestanden aan het licht. Het Komitee kan bereikt worden bij : Anne Bollé, tel. 02.242.51.37. Fatik geeft ook deze persnota integraal weer.

"Sinds jaren klagen wij de wantoestanden aan in de gevangenissen van Vorst en St. Gillis. Met weinig positief resultaat. De komst van de hooligans haalde als het ware de trekker over. Met de opstand kon niemand er meer naast kijken. De gevangenen laten zich niet meer om de tuin leiden met de zogezegde beloften van Gol.

Opgekalfaterde varkenshokken... Krijgen zij elementair komfort? En een menswaardige behandeling.

Onze perskonferentie behandelt volgende punten :

1. De gevangenis-eisen :
    1. Een menswaardig bestaan, t.t.z. elementair komfort :
        - wasbak met stromend water op de cel
        - afzonderlijk toilet
        - ventilatie
        - goede verlichting
        - geen vochtige maar behoorlijk verwarmde cellen
        - vensters waar men doorheen kan kijken
    2. - goede evenwichtige voeding
        - met mogelijkheid voor speciale regimes (vb. zoutloos) en rekening houdend met het grote aantal Islamieten
        - toegankelijke kantine tegen matige prijzen
    3. - afschaffing van het 'cachot'
        - onmiddellijke stop aan mishandelingen en aftuigen
        - geen enkele vorm van agressie, noch fysisch, noch moreel tegenover de gedetineerden
        - gedaan met willekeurige behandeling
    4. Recht op goede medische verzorging
    5. Halt aan het racisme
    6. Dat men uiteindelijk eens inziet dat drugverslaafden en mensen met een alkoholprobleem niet thuishoren in een penitentiaire instelling, maar in een gespecialiseerde instelling om er specifieke zorgen te krijgen.
    7. Bezoek :
        - afschaffing van het mensonwaardig bezoek achter plexiglas
        - dat de gedetineerde een normale relatie kan onderhouden met zijn/haar familie
        - ook seksuele relatie met vrouw, eventueel vriendin, vriend
        - gedaan met het uren-lange wachten
        - psychologische benadering van familie en kinderen door het gevangenispersoneel
    8. Aan iedereen de mogelijkheid geven om te werken (drastisch optrekken van uurloon), eventueel te studeren, en voldoende ontspanningsmogelijkheden : sport in open lucht
    9. Polivalente opleiding van de 'bewakers' en rekrutering op o.a. basis van sociaal gedrag
    10. Toepassing van alternatieve straffen, voor hen die hiervoor in aanmerking komen; hiermee werden in het buitenland reeds positieve resultaten bereikt
    11. Een herziening van het principe op de voorlopige hechtenis, rekening houdend met verwezenlijkingen in het buitenland
    12. Vlugge afhandeling van dossiers
    13. Recht op inzage van eigentijds aangepast 'huishoudreglement' dat iedere gedetineerde ter inzage heeft, en waartegen hij klacht kan neerleggen
    (vb. aangaande mishandeling of ontbreken van medische zorgen)

14. Oprichting van een onafhankelijke kommissie, multi-disciplinair samengesteld (dokters, joernalisten, criminologen, psychologen en familieleden van de gedetineerden)

2. Huidige toestand na opstand in Vorst en St. Gillis :

Er is helemaal geen sprake van intimiteit bij het bezoek in St. Gillis daar aan alle kanten de rijkswacht alom vertegenwoordigd is.

Vorst en St. Gillis tonen ons nog steeds beelden uit kampen van repressie-regimes. België zou zich hiervoor moeten schamen. Nu werd de opstand onderdrukt, maar het smeult nog steeds...!"

EISEN GEVANGENEN LEUVEN-CENTRAAL

De gevangenen van Leuven-Centraal hebben één week lang een geweldloze werkstaking gehouden, van 7 tot 14 september 1987. Ze richtten daarbij een open brief aan de Minister van Justitie, maar ook aan de gevangenisdirektie te Leuven-Centraal. Ze verklaren dat als er na 5 oktober geen reaktie is, er nieuwe werkstakingen zullen volgen. Fatik drukt beide dokumenten integraal af.

"Verzoek aan het Ministerie van Justitie

1. De gevangenen van Leuven-Centraal vragen hierbij beleefd om inwilliging van het volgend verzoek :

   - De Wet Lejeune (V.I.) soepel toe te passen en wel zodoende dat voor ieder de mogelijkheid zou bestaan om op 1/3 vrij te gaan.: ieder, zowel primair als recidivisten als vreemdelingen.

     Als enige beperking zou kunnen gelden : voortdurend onbehoorlijk gedrag in de gevangenis.

   - De verlofregeling versoepelen (aanpassing min. circulaire). Recidive schrappen, zodat ieder verlof kan hebben op 1/3 min zes maanden; per maand, één weekend verlof.

2. Verantwoording van dit verzoek :

   Als de rechter een effektieve gevangenisstraf wenselijk acht van bv. 2 jaar, dan zal die rechter gebruikelijk uitspreken 6 jaar gezien, volgens de redenering van de rechter, de beschuldigde toch vrij zal gaan op 1/3 van die 6 jaar, hetzij de wenselijke 2 jaar. Deze redenering volgend zou de gestrafte dan inderdaad ook op 1/3 moeten kunnen vrijgaan.

   Maar in de praktijk gaan minder dan 3 % van de gedetineerden op 1/3 vrij. Zodoende heeft de Wet Lejeune (V.I.) een averechts effekt, gezien de effektieve uitgeboete straftijd langer wordt in plaats van korter. En voor de recidivist is het resultaat nog desastreuser. Bij recidive (wettelijke herhaling) heeft de strafrechter de mogelijkheid, bij toepassing van art. 56 SW., de strafmaat te verdubbelen. Hetgeen dan resulteert in :

   - strafverdubbeling;
   - minimum 2/3 uitboeten van die dubbele straf.

   Wat uiteindelijk een foute toepassing van de kombinatie Strafwet + Wet Lejeune (V.I.) is en wat natuurlijk niet de bedoeling kan geweest zijn van de wetgever inzake de Wet Lejeune (V.I.). Als besluit kan gesteld worden dat de dubbele strafmaat, door de strafrechter uitgesproken, reeds voldoende onderscheid geeft tussen : recidive en primair.

Wij vragen dan ook :

gelijke 1/3 behandeling voor ieder inzake de Wet Lejeune (V.I.);

soepele afhandeling van de dossiers Wet Lejeune (V.I.);

soepele toepassing van de Wet Lejeune (V.I.)."

Het tweede dokument gaat als volgt.

"Open Brief
aan de direktie Leuven-Centraal
aan het Ministerie van Justitie
(dep. Gevangeniswezen)

Geweldloze aktie Leuven-Centraal

1. In bijlage :
   Het doel van de aktie
   De verantwoording van ons verzoek.

2. Verantwoording van de aktie :

   Er is gekozen voor een geweldloze aktie en dit om de versoepeling van de Wet Lejeune (V.I.) te vragen.

   Er is uitdrukkelijk overeengekomen en de comitees hebben erover gewaakt om geen vernielingen aan gebouw en materialen aan te brengen, geen branden te stichten, geen vechtpartijen of bedreiging personeel.

   De algehele werkstaking leek dan ook het aangewezen geweldloos middel.

   De staking was algemeen en in alle diensten en werkhuizen.

   Op uitdrukkelijk verzoek van alle drie de direkteuren is op de derde dag het keukenpersoneel terug aan het werk gegaan en dit bewust, omdat we de problemen, in verband met de komst en het eten der hooligans, niet wensten aan te dikken.

   Als reaktie op de goodwill telex uit Brussel (MVJ) is dan besloten, na één

stakingsweek, het werk te hervatten in alle diensten en werkhuizen. En dit niettegenstaande een twee dagen vroegere stemming een meerderheid gaf om verder te staken.

De stakingsaktie wordt dan ook opgeschort tot 05.10.87 om ons V.I.- en verlofverzoek te ondersteunen. Indien tegen die datum geen positief kentering resultaat is bekomen, zal de staking op 12.10.87 hervat worden.

3. Eén enkel verzoek :

Er is uitdrukkelijk overeengekomen aan uwe Diensten slechts één enkel verzoek te richten, namelijk :

"Voor ieder verlof en V.I. op 1/3".

Natuurlijk hebben wij nog diverse onopgeloste problemen, zoals :

- huisvesting : lopend water, toiletten, een behoorlijk raam en verluchting. Natuurlijk vinden wij het niet plezierig dat de hooligans de vernieuwde cellen krijgen en dat wij, de langgestraften, duizenden dagen in middeleeuwse St. Gillis-cellen moeten verblijven.
- kabel-TV : Andere gevangenissen met kortgestraften, hebben wel kabel-TV. Onze vreemdelingen kennen geen Nederlands en Duits, maar wel Engels, maar wij kunnen geen Engeland ontvangen.
- beter loon : een vorm van Sociale Zekerheid, Arbeidsongevallen-verzekering.
- beklagrecht : mogelijkheid naar Nederlands model.

Al deze problemen willen wij laten rusten en ondergeschikt laten aan één enkel verzoek :

"Geef ons aub en dit voor ieder, V.I. en verlof op 1/3."

DAMES EN HEREN WELZIJNSWERKERS,

Niet zelden wordt u bij de afhandeling van uw individuele zaken gekonfronteerd met steeds dezelfde problemen. Kommer en kwel voor uw kliënten en dat duurt zo maar door. Toch zijn er heel wat zaken die veranderen. Er zijn wel degelijk idealisten - ook onder de politici - die aan de weg timmeren en de ellende in deze sektor willen verhelpen. FATIK weet er alles van. Daarom is Fatik een onmisbaar instrument voor iedere hulpverlener die wil weten wat er in zijn sektor reilt en zeilt. Abonneer u nu voor slechts 300 fr. (of als instelling: 500 fr.) of wordt lid van de Liga voor Mensenrechten.

HET STANDPUNT VAN DE LIGA VOOR MENSENRECHTEN

Op 7 september 1987 gaf de Liga voor Mensenrechten volgend persbericht uit.

"De Liga voor Mensenrechten protesteert met klem tegen de brutale wijze waarop de gevangenisopstand in Vorst werd neergeslagen. De gevangenisrevolte is des te begrijpelijker omdat de klachten over Vorst al gedurende verschillende jaren worden aangekaart door diverse organisaties (het Komitee voor de Verbetering van de Leefomstandigheden van de Gevangenen, Doorheen Tralies, Passe Muraille, het Comité tegen de Kakkerlakken, de Liga voor Mensenrechten e.d.).

Het is duidelijk dat de opstand echter rechtstreeks werd uitgelokt door de showvertoning in de gevangenis van Leuven-Centraal, die de Justitieminister vorige vrijdag organiseerde m.b.t. de plaatsing van de Britse voetbalsupporters. De Liga meent dat deze het volste recht hebben op de kwaliteit van de huisvesting, maar protesteert met klem tegen het feit dat nu al jaren niets wordt gedaan om de huisvesting van de gewone voorlopig gehechten in België te verbeteren. Bovendien dringt de Liga aan op een spoedige wijziging van de wet op de voorlopige hechtenis, zodat de gevangenissen minder overbevolkt zijn."

Volgende tekst werd door de Liga voor Mensenrechten onder de Britse pers verspreid op 9 september 1987 :

"Bericht aan de Britse pers.

De plaatsing van de 26 Britse voetbalsupporters in de gevangenis van Leuven-Centraal is voor de Liga voor Mensenrechten aanleiding tot enkele beschouwingen over het Belgische gevangeniswezen. Ze was immers de rechtstreekse aanleiding voor de gevangenisopstanden van Vorst (zondag 6 september), St.-Gilles (maandag 7 september) en het verspreiden van vlugschriften in de gevangenis van Leuven-Centraal. De Britse supporters waren als voorlopig gehechte normaal gezien opgesloten in de gevangenis van Vorst, die vlak bij het Justitiepaleis van Brussel ligt, waar zij moeten worden berecht. Maar gezien de enorme wantoestanden aldaar vond de Justitieminister deze plaatsing niet opportuun.

De Liga voor Mensenrechten wenst de kwaliteit van de huisvesting van de 26 Britse supporters helemaal niet te betwisten. Hun huisvesting beantwoordt aan de normen voorzien door de Raad van Europa. Deze huisvesting zou beter veralgemeend worden tot alle gevangenissen. Wel protesteert de Liga tegen de spektakelachtige wijze waarop de Justitieminister deze plaatsing heeft aangekondigd. Uiteindelijk gaat het om een promotiekampanje voor het

Belgisch penitentiair systeem. Dat is in werkelijkheid echter veel minder fraai en een vergelijking met de gevangenis van Vorst, waar zoals gezegd de supporters aanvankelijk zouden terechtkomen, dringt zich op.

- De overgrote meerderheid van de 32 Belgische gevangenissen zijn gebouwd in de negentiende eeuw tussen 1844 en 1919. In tegenstelling tot het gemeenschapsregime waarvan de voetbalsupporters genieten, zijn het cellulaire gevangenissen van het Pennsylvaniatype (totale afzondering met disciplinering van de persoon van de gevangenen). Tweeenzeventig procent van de Belgische gevangenen verblijft in dit soort cellulaire inrichtingen. De meerderheid van deze gevangenissen zijn helemaal niet modern of luxueus : de cellen meten meestal slechts 2,5 op 3,5 m. en er is maar een klein somber venstertje. Door de overbevolking verblijven bv. in Vorst in deze ruimte, die bestemd is voor één persoon, soms drie mensen tegelijkertijd. En overbevolking is de regel in de Belgische gevangenissen : alleen in Leuven-Centraal is de totale kapaciteit niet benut.

  Slechts 20 gevangenissen hebben ergens lavabo's met stromend water op cel. Slechts 9 hebben WC's met stromend water op cel. In de overige doet men zijn behoeften in een emmer of een chemisch toilet. In de gevangenis van Vorst werden deze laatsten wel aangekocht, maar ze zijn al sinds 1984 buiten gebruik. De stank is niet te verdragen en de bewakers doen hun ronde met parfum doordrenkte zakdoeken op de neus. De hygiëne is in Vorst dan ook ver te zoeken : de muren zijn al in geen dertig jaar geschilderd en op 9 januari 1985 boden de gevangenen van Vorst aan de Justitieminister een honderdtal kakkerlakken aan die zij in hun verblijf hadden verzameld. De meerderheid van de gevangenen verblijven dus absoluut niet in de "promotievoorwaarden", die aan de Britse pers werden getoond en waarvan de supporters gelukkig wel kunnen genieten.

- Het is belangrijk er verder op te wijzen dat de 6.910 opgeslotenen (10.3.87) geen rechten hebben. De direktie is oppermachtig en zij bepaalt het regime in iedere gevangenis afzonderlijk. Wel is er sinds 21 mei 1965 een algemeen reglement, maar ook daar is van alles op aan te merken. In Leuven is dat regime vrij goed, maar ook op dit vlak is Leuven een uitzondering.

- Zo moet dit algemeen reglement nog maar sinds 1983 in alle gevangenisbibliotheken in één exemplaar aanwezig zijn. Tot dan toe was het mogelijk dat gevangenen gewoon niet wisten waarop ze "recht" hadden. Maar ook nu stellen zich problemen omdat 17,3 % van de opgesloten vreemdelingen, noch Nederlands, noch Frans kennen. Onder hen : de voetbalsupporters. Bovendien is één exemplaar wel erg weinig in gevangenissen zoals Vorst of Merksplas waar respektievelijk 634 of 800 personen verblijven.

- Het algemeen reglement bevat geen echte rechten (op het recht op religieuze of morele bijstand, en het recht op korrespondentie onder gesloten omslag met sommige hoogwaardigheidsbeklederS na). Alle andere "rechten" (recht op ontspanning, recht op bezoek, recht om brieven te ontvangen e.d.) zijn gunsten die door de direktie kunnen worden ingetrokken. Tegen deze beslissingen bestaat slechts beklagrecht bij de Inspekteur-Generaal van het gevangeniswezen, een hogere ambtenaar, die altijd de kaart van de direkties trekt. Een echt beklagrecht is er niet.

- Sommige artikels worden niet toegepast. Zo bepaalt art. 75 dat voorlopig gehechten en gestraften beneden 3 maand, onder wie de voetbalsupporters, geen uniform moeten dragen. Men past het echter nauwelijks toe. Ook het briefgeheim dat in een aantal gevallen gewaarborgd is, wordt regelmatig geschonden : vooral de gevangenissen van Brugge, Merksplas en Mechelen bijten op dat vlak de spits af. Sommige artikels blijven dode letter door gebrek aan personeel of door de slechte materiële infrastruktuur van de gevangenissen. Zo is bezoek in de gevangenis van Vorst uitermate moeilijk. Europarlementslid Willy Kuipers stelde op 18 maart jl. vast dat sommige mensen al van vier uur 's morgens in weer en wind staan aan te schuiven om tegen 8.30 uur op bezoek te kunnen gaan. Er zijn slechts 20 "bezoekkooien" voorzien (45 cm. op 80 cm. langs weerszijden) voor de ruim 300 of meer dagelijkse bezoekers. Velen komen dus tevergeefs. Het bezoek grijpt voor voorlopig gehechten plaats achter glas, maar het was bv. in Vorst onmogelijk om tot een behoorlijk gesprek te komen. In Leuven-Centraal is de situatie, zoals gesteld, heel wat beter.

  Ook door personeelstekort blijven nogal wat artikels dode letter. In Leuven-Centraal is er relatief gezien nogal wat personeel. Maar in Vorst, waar er dagelijks zo'n 40-tal nieuwe personen binnenkomen, is er bv. maar 1,5 maatschappelijk assistent om alle sociale noden van de meer dan 600 opgeslotenen te regelen. Ook in Merksplas was er tot voor kort maar 1 maatschappelijk assistent voor de ruim 800 opgeslotenen.

  Daar komt nog bij dat het bewakend personeel (4.200 man) heel slecht is opgeleid tot zijn taak : ook dat maakt

dat er heel wat aan het regime schort. Incidenten zijn in sommige gevangenissen (bv. Vorst en Merksplas) dan ook eerder regel dan uitzondering. Dat is ook niet te verwonderen als je bedenkt dat een Belgisch cipier bij het begin van z'n loopbaan 6.000 fr. minder verdient dan een beginnend dierenbewaarder in de Antwerpse Zoo.

Zeer slecht is het ook gesteld met de medische verzorging. In ernstige gevallen word je overgeplaatst naar het gevangenisziekenhuis van St.-Gillis dat 22 bedden telt (voor de ruim 20.000 gevangenen die jaarlijks door de gevangenissen passeren) en waar de steriliteit volgens hoofdgeneesheer Cassaert niet kan worden gegarandeerd. Zo overleed Suny Okon na het trekken van een tand in juli '84. In Vorst was trouwens in '85 nog een Aids-dode te betreuren. De behandeling van Aids-virusdragers is overigens abominabel : nog in Vorst kreeg C.B., een voorlopig gehechte, iemand die verondersteld wordt onschuldig te zijn, gedurende twee dagen geen eten uit angst voor besmetting. Men stopte hem als seropositief met twee zieken in een eenpersoonscel waarvan de ruitjes, alsmede de centrale verwarming kapot waren. Pas na weken kreeg hij een eigen arts te zien, hoewel hij daar als voorlopig gehechte recht op had. Inmiddels waren symptomen van de ziekte uitgebroken.

Deze feiten werden nooit ontkend en leidden ook niet tot sankties tegenover het personeel. Meestal is de gevangenisdirektie, die uitsluitend vanuit een veiligheidslogika redeneert, veel te weinig soepel tegenover mensen die in de gevangenis ziek worden.

- De Liga voor Mensenrechten stelt zich al geruime tijd tot doel om het lot van de Belgische gevangenen te verbeteren. De overbevolking kan inderdaad worden tegengewerkt door allerhande groepen uit de gevangenis te verwijderen, die er niet in thuishoren. Denken we slechts aan landlopers (personen, die geen geld, geen werk en geen vaste verblijfplaats hebben), die nog 10 % van de gevangenisbevolking uitmaken, hoewel zij geen enkel misdrijf hebben gepleegd. Of minderjarigen beneden 18, die steeds meer in de gevangenissen terechtkomen; hun aantal vertienvoudigde tussen 1978 en 1983 (tot 1.305). Of nog : de mensen die hun boete niet betaalden : één op zeven opgeslotenen zijn in dat geval. Als al deze groepen, die eigenlijk niet in de gevangenis thuishoren, eruit zouden worden verwijderd, dan zou de overbevolking verdwijnen en kon men werk maken van een menswaardige behandeling.

Maar daarvoor is er nauwelijks geld. Hoewel de Belgische gevangene per dag 2.104 fr. kost, wordt er bv. voor zijn voeding nog minder uitgegeven dan aan deze van de honden die instaan voor de bewaking van de militaire vliegvelden."

Op 11 september 1987 gaf de Liga voor Mensenrechten een perskonferentie met als titel :

"NAAR EEN ALTERNATIEF GEVANGENISBELEID".

Hier volgt de integrale tekst.

"De recente gevangenisopstanden in Vorst, Sint-Gillis, Leuven-Centraal en Merksplas hebben aangetoond dat er heel wat schort aan het Belgische gevangenissysteem. Er bestaat momenteel geen beleid op dit vlak. De kriminele en penitentiaire politiek van de opeenvolgende ministers van Justitie vormt een lappendeken, die aan mekaar hangt van goede bedoelingen (het sukses van het systematisch penitentiair verlof kan moeilijk worden overschat), manifeste vooroordelen ("de kriminaliteit zal verminderen als je meer gevangenissen bijbouwt"), buigingen naar een huilende publieke opinie ("minderjarigen moeten vlugger voor de strafrechter worden gebracht") en natte vingerwijzingen. Er is geen doorstroming van het wetenschappelijk onderzoek en er is een totaal gemis aan openheid. Al verschillende jaren is de Liga voor Mensenrechten voorstander van hervormingen in deze sektor. Voor de Liga dient een alternatief gevangenisbeleid minimaal te bestaan uit :

- een absolute bouwstop voor gevangeniscellen, en renovatie van de bestaande infrastruktuur;
- verwijdering van die groepen uit de gevangenis, die daar niet in thuishoren (landlopers, minderjarigen, geïnterneerden, plaatsvervangende gevangenisstraffen, kortgestraften, vreemdelingen ter beschikking van de openbare veiligheid, ...) zodat het jaarlijks aantal opsluitingen met de helft daalt, en de dagbevolking met een derde;
- een verminderde toepassing en radikale wijziging van de wet op de voorlopige hechtenis;
- een verruimde toepassing en radikale wijziging van de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling;
- de uitbouw van een rechtspositie, inklusief een degelijk beklagrecht;
- een vergroting van de openheid van de penitentiaire administratie;
- een drastische dekriminalisering van verschillende misdrijven;
- een ruimere toepassing van alternatieven voor de vrijheidsberoving.

In tegenstelling tot de Minister van Justitie is de Liga geen voorstander van

de uitbreiding van het aantal cellen, om overbevolking tegen te gaan. Wetenschappelijk onderzoek van het Amerikaanse Ministerie van Justitie naar iedere bijgebouwde cel tussen 1955 en 1976 wijst immers uit dat alle bijgebouwde cellen na twee jaar alweer vol zaten en na vijf jaar was er een nieuwe overbevolking van 30 % : het Amerikaanse Ministerie besloot dat, hoe meer cellen je bouwt, hoe meer personen zullen worden opgesloten. Het aanbod kreëert m.a.w. de vraag. Op grond van dit wetenschappelijk onderzoek bepleit de Liga een absolute bouwstop voor gevangenissen. Dat neemt niet weg dat op vele plaatsen verbouwingen kunnen worden gedaan. In tegenstelling tot wat Justitieminister Gol aan Le Soir verklaarde zijn Vorst en Sint-Gillis namelijk geen uitzonderingen : slechts in 20 van de 32 Belgische gevangenissen zijn er ergens lavabo's met stromend water op cel; slechts in 9 gevangenissen zijn er WC's met stromend water op cel. In de overige doet men zijn behoeften in een emmer of op een chemisch toilet. De Liga eist dringend verbouwingen zodat het komfort dat aan de Engelse voetbalsupporters wordt gegund in Leuven-Centraal veralgemeend wordt voor alle andere gevangenissen.

Een alternatief beleid op het domein van het gevangeniswezen dient er voor te zorgen dat alle kategorieën die niet in de gevangenis thuishoren daaruit worden verwijderd. Als dat gebeurt zou het jaarlijks aantal opsluitingen kunnen worden verminderd met de helft en de dagpopulatie met een derde. Om welke groepen gaat het :

* de landlopers. Jaarlijks worden nog ruim 2.300 mensen opgesloten omdat zij geen werk, inkomen en woonplaats hebben. Dat staat voor 10 % van het aantal opsluitingen. Landloperij bestaat bijna nergens meer als misdrijf en verschillende parlementsleden drongen aan op de afschaffing ervan (Deleuze, Van den Bossche en nu ook : Justitieminister Gol).

* de minderjarigen. Het aantal minderjarigen dat jaarlijks in de gevangenissen wordt opgesloten bij wijze van voorlopige plaatsing vertienvoudigde tussen 1978 en 1983. Parlementsleden van alle politieke partijen dienden wetsvoorstellen in om dit te verbieden (Pepermans, Ansoms, Van de Velde, Vanhorenbeek, Collignon). Ook Justitieminister Gol is hier voorstander van, maar (vooral in het Brusselse waar 1 op 2 van de opgesloten minderjarigen verblijft) de situatie blijft ongewijzigd.

* de geïnterneerden. 10 % van het jaarlijks aantal opsluitingen betreft mensen die niet-verantwoordelijk voor hun daden worden geacht omdat zij klaarblijkelijk krankzinnig zijn. Zoals de Liga reeds herhaaldelijk beklemtoonde loopt dit systeem volledig mank : er is een totale onevenredigheid tussen misdrijf en termijn die je in de gevangenis doorbrengt; er is geen rechtspositie; er is geen behandeling voor de geïnterneerden, die worden gestockeerd, aan het werk gezet of vol pillen gestopt. Vooral in de gevangenis van Merksplas is de toestand lamentabel.

* de plaatsvervangende gevangenisstraffen. 1 op 7 mensen worden jaarlijks opgesloten omdat zij hun boete niet kunnen betalen (14 %). De Koninklijk Kommissaris voor de Hervorming van het Strafwetboek, de heer Legros, is een groot voorstander van de afschaffing van dit systeem dat hoofdzakelijk de armen treft. Al vele jaren (al sinds 1857) wordt trouwens de afschaffing van dit systeem voorgestaan door diverse penalisten en opeenvolgende ministers van Justitie. In de Kamer diende Mevrouw Saive-Boniver een voorstel tot afschaffing van de plaatsvervangende gevangenisstraf in en Justitieminister Gol schortte de uitvoering van dit systeem voor vier maand op. Wettelijk veranderde nog steeds niets.

* de korte gevangenisstraf. 12,3 % van het jaarlijks aantal opsluitingen betreft mensen die veroordeeld zijn tot een straf van minder dan zes maand. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat de korte gevangenisstraf, waarvan de afschaffing eveneens wordt bepleit door de heer Legros, niets uithaalt, omdat er geen tijd, geen geld en geen personeel is om een resocialiseringsproces op gang te brengen. Toch delen de rechtbanken kwistig korte vrijheidsstraffen uit : hoewel deze in principe een laatste middel is, als alle alternatieven hebben gefaald, toch blijkt dat 73 % van de veroordeelden nog in aanmerking komt voor uitstel en dat 43 % nog nooit volledig uitstel heeft genoten. De rechtbanken maken dus veel te veel gebruik van deze straf.

* de vreemdelingen ter beschikking van de openbare veiligheid. Ruim 6,3 % van het jaarlijks aantal opsluitingen betreft vreemdelingen die niet in orde zijn met hun papieren. Men sluit ze op in afwachting van hun uitwijzing uit het land, maar eigenlijk hebben zij zij geen enkel misdrijf gepleegd.

Wanneer men al deze kategorieën uit de gevangenis verwijderd, zou de dagelijkse bevolking met een derde verminderen en het jaarlijks aantal opsluitingen met de helft. De overbevolking zou verdwijnen en pas zo zou men werk kunnen maken van de uitbouw van een rechtspositie voor gevangenen.

Een probleemgroep apart vormen de voorlopig gehechten, die staan voor 51 % van het jaarlijks aantal opsluitingen. Zij

zijn nog niet veroordeeld, maar wachten op berechting : derhalve zijn zij nog steeds onschuldig. Het misbruik is hier groot : terwijl in 1900 nog maar 3 % van de mensen die voor de korrektionele rechtbank moesten verschijnen een voorlopige hechtenis meemaakten van meer dan zes maand, was dat cijfer in 1960 al gestegen tot 8 % en in 1980 al tot 20 %. Ruim 18 % zit echter langer dan 6 maand in voorhechtenis, meestal zelfs nog langer dan anderhalf jaar. Een hernieuwde wet op de voorhechtenis dringt zich derhalve op. Daarbij moet zeker rekening worden gehouden met volgende punten.

- Momenteel kan iemand in voorhechtenis worden genomen als uit het misdrijf waarvan hij wordt verdacht een straf van drie maand of meer kan volgen. Hierdoor kan praktisch iedereen in voorhechtenis worden genomen. Deze strafmaat, die in Nederland vier jaar bedraagt, moet radikaal worden opgetrokken.
- De raadkamers, die over de verlenging van de voorhechtenis beslissen, vergaderen thans achter gesloten deuren. Deze vergaderingen moeten openbaar zijn, tenzij de verdachte om de sluiting van de deuren verzoekt.
- De advokaat moet vanaf het begin zijn kliënt kunnen verdedigen en de mogelijkheid hebben om het dossier in te zien. Bovendien moet hij steeds toegang hebben tot zijn kliënt.
- De duur van de voorhechtenis moet in de tijd worden beperkt.

Dit zijn slechts enkele voorlopige voorstellen op dit gebied. Vanzelfsprekend zou hierdoor de overbevolking drastisch verminderen.

Een derde belangrijke mogelijkheid tot beperking van de gevangenisbevolking heeft te maken met de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling. De wet-Lejeune van 1888 maakt het mogelijk dat veroordeelden op een derde van hun straftijf vrijkomen. Deze wet wordt veel te weinig toegepast en heel willekeurig. Hoewel nogal wat rechtbanken extra-hoge straffen opleggen vanuit de filosofie dat "ze toch op één derde vrijkomen", verlaat slechts 5 % van de mensen die jaarlijks uit de gevangenis worden ontslagen, de bajes als voorwaardelijk-in-vrijheidsgestelde. Nauwelijks één vierde hiervan komt vrij tussen 1/3 en de helft van de straftijd. De Liga voor Mensenrechten wijst erop dat de eisen, die nu door de gevangenen van Leuven-Centraal werden geformuleerd m.b.t. de hervorming van de voorwaardelijke invrijheidsstelling, ook al in 1976 werden naar voor geschoven. Tot op heden veranderde er nog niets. De Liga voor Mensenrechten is al sinds 1979 voorstander van een drastische hervorming van de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling. Daarbij dienen volgende principes centraal te staan :

- Voorwaardelijke invrijheidsstelling wordt een recht op 1/3 van de straftijd of op 1 jaar, tenzij in zeer uitzonderlijke gevallen.
- Over voorwaardelijke invrijheidsstelling wordt beslist door een Kommissie van Advies, en niet meer door de Minister van Justitie. Deze kommissie wordt voorgezeten door een rechter.
- Het dossier komt ter beschikking van de gedetineerde, die ook wordt gehoord. Hij kan zich laten bijstaan door een advokaat.
- Tegen de (uitzonderlijke) beslissing tot weigering van voorwaardelijke invrijheidsstelling moet beroep mogelijk zijn.
- De voorwaarden, die vaak stereotiep zijn, worden afgeschaft.

De Liga dringt er op aan dat haar voorstel dringend in overweging wordt genomen door de bevoegde instanties.

Naast een beperking van de gevangenisbevolking moet een alternatief beleid ook werken aan de uitbouw van een rechtspositie voor gevangenen. Het huidige algemeen reglement bevat nauwelijks rechten : bezoek, ontspanning, lektuur e.d. zijn allemaal gunsten, die door de gevangenisdirektie willekeurig kunnen worden ingetrokken. Er moet een uitgewerkte kode voor rechten voor gevangenen komen en het moet ook mogelijk zijn daadwerkelijk te klagen over schendingen van de rechtspositie. Momenteel kan men dat bij de Inspekteur-Generaal, een hogere ambtenaar van het gevangeniswezen, maar die kiest meestal partij voor de direktie. Men kan ook klagen bij de bestuurskommissies, die in principe de gevangenisdirekties moeten kontroleren, maar die funktioneren bijna niet meer. Om aan die rechtspositie te dokteren werd al in 1975 een kommissie opgericht binnen de penitentiaire administratie. Zij moest het algemeen reglement aanpassen aan de minimaregelen voor de behandeling van gevangenen en voorlopig gehechten van 19 januari 1973. Tot op heden heeft deze kommissie nog tot geen enkel resultaat geleid. Wel veranderden de Minimaregelen zelf in 1986.

De uitbouw van een rechtspositie voor gevangenen hangt nauw samen met de openheid van het beleid. Die is momenteel geheel afwezig. Het schaarse wetenschappelijk onderzoek dat in opdracht van het Ministerie van Justitie wordt uitgevoerd is niet beschikbaar voor het parlement, voor de pers of voor onafhankelijke instanties. De Minister doet ermee wat hij wil en meestal is dat niet veel. Ook cijfers zijn moeilijk te krijgen : hoewel in 1973 de komputer werd ingevoerd, toch is het noodzakelijke cijfermateriaal niet beschikbaar. Bovendien hebben gevangenen geen recht op kontaktname met de pers. Dit gemis aan openheid, en de ondemokrati-

sche machtskoncentratie die daaruit volgt, werd nog eens duidelijk geïllustreerd door de Justitieminister, die wel de "luxecellen" van de Engelse voetbalsupporters wil showen, maar verder aan iedereen verbod oplegt om de rest van de gevangenissen te bezoeken. Wetenschappelijk onderzoek moet voor iedereen ter beschikking zijn; de pers en onafhankelijke kontroleorganismen (waaronder de Liga voor Mensenrechten) moeten vrij met de gevangenen kunnen kommuniceren; over het hele beleid moet een openbare diskussie kunnen worden gevoerd.

Ook het parlement kan zijn steentje bijdragen tot een nieuwe gevangenispolitiek. Uit de feiten blijkt dat een "wanbeleid" van de opeenvolgende Ministeries van Justitie maar mogelijk is doordat het parlement zelf geen enkele interesse heeft voor kriminele en penitentiaire politiek en bijna totaal doordrenkt blijft van een pure veiligheidslogika. De vraag naar de zinvolheid van de straf of haar alternatieven werd (vooral tot begin van de jaren 80) onvoldoende gesteld.

Als de gevangenissen overvol zitten, dan komt dit immers omdat er zoveel wetten zijn die opsluiting in de bajes mogelijk maken. Er is in België immers een enorme weerstand tegen dekriminalisering : men voert wel steeds meer nieuwe misdrijven in, maar schaft er geen af, zodat nogal wat mensen op grond van totaal oubollige misdrijven in de gevangenis belanden. Denken we slechts aan de landloperij of aan de wet op de openbare dronkenschap. Deze laatste is goed voor 7.000 veroordelingen per jaar en daarvan hebben slechts 10 % ook nog een ander misdrijf gepleegd. Ook de wetgeving op de zedelijkheid en de ontucht leidt tot krasse veroordelingen. Onder meer aan deze takken zou dringend moeten worden gesnoeid, zodat in de gevangenis alleen de echte gevaarlijke misdadigers terechtkomen (en volgens de Raad van Europa vertegenwoordigt deze groep slechts 5 % van al diegenen die nu in de gevangenissen zitten)."

STEUN DE LIGA VOOR MENSENRECHTEN !

WORDT LID DOOR STORTING VAN 500 FR. OP REKENING 001-1270132-90, UNIVERSITEITSTRAAT 8, 9000 GENT.

U krijgt er zes dossiers, de tweemaandelijkse Nieuwsbrief, het zeswekelijkse Fatik, alsmede de reuzeposter over de mensenrechten gratis bovenop.

DE LIGA VOOR MENSENRECHTEN VERDEDIGT UW BELANGEN.

HELP DE LIGA DIT MOGELIJK MAKEN.

HET STANDPUNT LIGUE DES DROITS DE L'HOMME

De Ligue des Droits de l'Homme is de Franstalige zusterorganisatie van de Vlaamse Liga voor Mensenrechten. De organisatie kan bereikt worden in 1040 Brussel, Passage Linthout 26/28, Bus 34, 02.735.21.45.

Naar aanleiding van de gevangenisopstand gaf de Ligue des Droits de l'Homme op 8 september 1987 volgend persbericht uit :

"De gevangenisopstand van Vorst en St. Gillis heeft het ondraaglijke karakter van de detentievoorwaarden in bepaalde gevangenissen beter in het licht gesteld dan om het even welke organisatie ooit heeft kunnen doen. Justitieminister Gol klaagt terzake de veroudering van de gebouwen en de overbevolking die te wijten is aan de voorlopige hechtenis aan. Deze analyse loopt parallel met de visie die al gedurende verschillende jaren werd gegeven door alle betrokken aktoren, met inbegrip van de penitentiaire administratie zelf.

De spoedige indiening van een wetsontwerp om de voorlopige hechtenis te hervormen zal deze toestand slechts kunnen verbeteren."

Op 15 september 1987 stuurde de voorzitster van de Ligue des Droits de l'Homme, Mevrouw Sabine Missistrano een brief aan alle leden van de Kamer- en Senaatskommissie voor justitie. Hij luidt als volgt :

"De pers deelt mee dat uw kommissie deze week zal bijeenkomen om de heer Jean Gol, Minister van Justitie, te horen m.b.t. de recente gebeurtenissen in de gevangenissen en tot de hervormingsvoorstellen op het gebied van de voorlopige hechtenis en het gevangeniswezen.

De huidige dramatische situatie heeft de minister ertoe gebracht om publieke verklaringen af te leggen die op vele vlakken getuigen van een nieuwe openheid. Dat is zeer belangrijk voor de Ligue des Droits de l'Homme, al was het maar opdat België het niveau van de "minimaregelen voor de behandeling van gedetineerden", zoals aangenomen door het Ministerkomitee van de Raad van Europa in zijn resolutie van 19 januari 1973, zou kunnen bereiken en zo mogelijk zelfs een beetje overstijgen.

Bij de gevangenisrevolte van Leuven-Centraal in 1976 werd de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling unaniem als verouderd beschouwd. Wij herinneren er U aan dat tot op heden niets is gedaan om deze wet te hervormen. We wensen in de eerste plaats de aandacht van uw kommissie te vestigen op de dringende noodzaak om de Minister van Justitie te verplichten, voor om het even welk projekt

dat hij voorstelt, een werkschema op te stellen, zodat duidelijk wordt wanneer de werkzaamheden moeten beëindigd zijn.

De Justitieminister heeft de bedoeling een wetsontwerp neer te leggen om de voorlopige hechtenis te hervormen. De parlementaire werkzaamheden moeten echter ook zo snel en efficiënt mogelijk zijn om te vermijden dat vertragingen optreden die het geheel van de vernieuwingen tot stilstand brengen. De vermindering van de gevangenisbevolking is immers een conditio sine qua non voor iedere hervorming.

Als parlementsleden bent U bijna de enige burgers die echt kunnen weten wat in de gevangenis gebeurt omdat U er toegang toe hebt door eenvoudige legitimatie.

De Ligue des Droits de l'Homme dringt er daarom speciaal bij U op aan dat U, ter gelegenheid van uw onderhoud met de Minister, de noodzaak op een onafhankelijke permanente kontrole-instantie naast de inspektie van het gevangeniswezen, duidelijk maakt. Het kan gaan om een rechterlijke autoriteit of om een orgaan dat niet tot de penitentiaire administratie behoort maar toch het respekt van de individuele rechten van de gevangenen en de wettelijkheid van de uitvoering van de straffen garandeert. Wij denken aan een gespecialiseerde ombudsman of beter nog, aan een strafuitvoeringsrechtbank. Deze garantie wordt gevraagd door regel 56 §2 van de resolutie van de Raad van Europa van 19 januari 1973.

Wij bedanken U omdat U deze drie essentiële suggesties in overweging wil nemen en verblijven,

Met de meeste hoogachting,

Sabine Missistrano,
voorzitter."

HET STANDPUNT VAN DOORHEEN TRALIES

De werkgroep Doorheen Tralies gaf op 7 september een perscommuniqué uit over de gevangenisopstand. Doorheen Tralies verzorgt een wekelijkse radio-uitzending voor de Leuvense gevangenen, elke zaterdagavond tussen 22 en 24 u. op Radio Aktief (105.3 FM). De teksten van deze uitzendingen worden maandelijks gepubliceerd. Men kan zich daarop abonneren door storting van 400 fr. op rekening 431-0508521-17. Voor gevangenen is de prijs 150 fr. Doorheen Tralies kan bereikt worden in : 3000 Leuven, Postbus 11. Bellen tijdens de uitzending kan ook op nummer 016/26.04.04.

Het communiqué gaat als volgt :

"Met dit perskommunikee wenst de werkgroep Doorheen Tralies, die wekelijks op zaterdagavond uitzendingen verzorgt voor gedetineerden in de twee Leuvense gevangenissen, haar uitdrukkelijke steun te betuigen met de eisen die de gevangenen in Leuven-Centraal gesteld hebben heden namiddag tijdens "de onrust" die er heerste. Meer rechtszekerheid op vlak van voorwaardelijke invrijheidsstelling is een eis die al tijdens de grote gevangenisopstand van 1976 geformuleerd werd, en sindsdien overgenomen werd o.m. door de Liga voor Mensenrechten.

De kritieken zijn de volgende :

- De procedure op basis waarvan de V.I. toegekend wordt is ondoorzichtig. De gedetineerde wordt niet gehoord. De motieven op basis waarvan de diverse instanties hun advies formuleren zijn onbekend : de personeelsconferentie, het parket enz...
- De uiteindelijke beslissing wordt genomen op het Ministerie van Justitie. Sinds 1984 hanteert Gol een strenge selectie voor de plegers van geweldmisdrijven. Gol gaat hierbij af op de misdaad die gepleegd werd en niet op de persoon in kwestie, noch op zijn evolutie binnen de gevangenis. Dit creëert vanzelfsprekend enorme spanningen in een gevangenis als Leuven-Centraal, waar voor het grootste deel mensen opgesloten zitten als gevolg van geweldmisdrijven.
- De V.I. wordt nooit toegepast op 1/3 van de straftijd, zoals theoretisch voorzien. Een vervroegde invrijheidsstelling (minder dan door de rechter) opgelegd komt slechts in 10 % der gevallen (van veroordeelden) voor! Dit ondanks het feit dat bij diverse zaken het Openbaar Ministerie er de nadruk op legt een strenge straf toe te passen in rechtszaken omwille van deze V.I.-procedure.

Wij steunen het voorstel van de Liga voor Mensenrechten, dat iedereen principieel op 1/3 van de straftijd wil vrijlaten (een recht in plaats van een gunst) tenzij er welomschreven tegenindicaties zijn. De beslissing om de 1/3 straftijd te overschrijden zou moeten genomen worden door een kommissie waarvan een magistraat voorzitter is, na een openbaar debat én verdediging door advokaat.

Geen rechtsonzekerheid, geen verbittering (die hierdoor kunstmatig opgepept wordt) en een eerlijke rechtspleging (geen geheime procedure) voor wie in aanmerking komt voor voorwaardelijke invrijheidsstelling.

P.S. Iemand die thans veroordeeld is tot 10 jaar gevangenisstraf zit meestal tussen 3 1/3 jaarstraftijd en 10 jaar te wachten op de dag

dat hem de gunst wordt toegestaan ... 7 van uw schoonste levensjaren in onrust ...

Luc Vanheerentals
namens Doorheen Tralies"

HET STANDPUNT VAN DE CVP

Het Nationaal Bureau van de CVP besprak op 14 september 1987 de recente incidenten in een aantal Belgische gevangenissen.

Het Bureau oordeelt dat de overheid er zorg moet voor dragen dat de gevangenissen naar behoren kunnen funktioneren, dat het gevangenispersoneel in aanvaardbare voorwaarden kan werken en dat alle gevangenen op een humane en hygiënische verantwoorde wijze worden behandeld.

De gerezen moeilijkheden moeten ook in een ruimer perspektief worden benaderd. Daarom zal het Bureau een grondige bespreking wijden aan een gebeurlijke herziening van de wet op de voorlopige hechtenis, aan de toepassing van de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling, en aan de materiële omstandigheden waarin de rechterlijke macht en de gerechtelijke diensten hun taak moeten uitoefenen.

Het Nationaal Bureau verwijst n.a.v. deze problematiek naar het standpunt van de CVP, dd. 14.02.87, "Politiek met een menselijk gelaat". Daarin wordt gepleit om het gevangeniswezen te hervormen, als één van de manieren om de kriminaliteit in te dijken. "Het huidige systeem werkt immers recividisme in de hand. Enerzijds moet de overbevolking in de gevangenissen worden tegengegaan, terwijl anderzijds nieuwe vormen van straffen moeten worden uitgetest. Dit laatste dient overigens te kaderen in de hervorming van het strafwetboek, waarvan thans werk dient gemaakt te worden door de Kommissie voor de Hervorming van het Strafrecht", aldus het CVP-standpunt van 14.02.87.

HET STANDPUNT VAN HERMAN SUYKERBUYK (CVP)

In Gazet Van Antwerpen van 19 september 1987 publiceerde CVP-volksvertegenwoordiger Herman Suykerbuyk uit Essen een omvangrijke Vrije Tribune, waarin hij zijn visie op de penitentiaire politiek weergeeft. Suykerbuyk is indiener van een wetsvoorstel om de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling te herzien. Suykerbuyk wilde naast de personeelskonferentie nog een kommissie van advies oprichten om de minister inzake VI bij te staan. De gedetineerde zou gehoord worden en de adviezen van het parket worden afgeschaft. De tijdstermijnen voor VI blijven dezelfde en de Minister van Justitie beslist. Wel worden voor de adviezen duidelijke termijnen opgelegd. Het voorstel (Kamer, 1985-1986, 47/1) is nog steeds niet besproken door de kommissie. Omwille van de belangrijkheid van de visie van deze tenor van de CVP geven wij haar integraal weer.

"Zonder de problemen en incidenten in de Belgische gevangenissen van de laatste weken op enige wijze te willen minimaliseren, moet worden vastgesteld dat rellen, opstanden en zelfs muiterij in gevangenissen, hier en in het buitenland geregeld voorkomen, dat gedetineerden vroeger nog schriftelijk en collectief hun eisen voorlegden aan de minister van Justitie, zelfs aan de koning, en dat dan telkens de roep klinkt : Er is geen penitentiair beleid.

Is dat laatste werkelijk zo? Beleid in de betekenis van een samenhangende visie op de aard van de bestraffing en de voortdurende inspanning om deze bestraffing zin te geven, haar zodanig om te vormen dat de gestrafte, als de cel voor hem "open" gaat, met een ander en liefst beter inzicht meer in het volle leven treedt, dat beleid is er niet.

Deze vaststelling is geen veroordeling van de minister van Justitie. Gevangenisbeleid is nu eenmaal een punt, dat maatschappelijk te weinig aandacht krijgt. De beleidsverantwoordelijken - regering, parlement, administratie en magistratuur - maken er geen prioritair punt van. Dat is verre van een compliment en het is zelfs gevaarlijk. Want de al te geringe belangstelling leidt ertoe dat de aanzetten tot beleid soms uitsluitend uit de hoek komen van diegenen, die voor gevangenen niets dan rechten opeisen. Het wezen van de straf wordt dan ter discussie gesteld en daar is niets tegen, als het niet verloopt in de sfeer van "strafrecht is een organisationeel gebeuren, waar overtreder noch slachtoffer mee gebaat zijn". De bekende Nederlandse rechtbankverslaggever G. Steinmetz zegde terecht - ook over zijn eigen opvattingen terzake bestraffing - "Wetenschapsmensen delen met journalisten het voorrecht, dat zij met hun mening kunnen en ook moeten komen, zonder daarbij concreet aan te hoeven wijzen hoe hun theorie in de praktijk kan worden verwezenlijkt".

Beleidsmensen en politici hebben dat voorrecht niet. Ze moeten handelen hoewel het ontbreken van een klare beleidslijn dat bemoeilijkt.

Want het gevangenissysteem kadert in het geheel van de bestraffing. Bestraffing op de "klassieke" manier of probatie, waarbij men moet opletten dat deze niet dient als alternatief voor de vrijheidsstraf, maar dan wel als alternatief voor de vrijheid. En dit alles moet gebeuren

mits begeleiding, hetgeen ons tot het probleem brengt van het gevangenispersoneel, zijn opleiding, geldelijk statuut, getalsterkte.

Minister Gol spreekt me dunkt, wat te vlug over een 10-jarenplan voor de gevangenisinrichtingen, waar een plan van kortere duur ter valorisering van het gevangenispersoneel, die de grote opdracht hebben te zorgen dat de cellen voor gedetineerden, in de beste omstandigheden, zo vlug mogelijk weer opengaan, voorrang zou moeten krijgen.

Natuurlijk zijn ook de materiële leefomstandigheden en de gevangenis-infrastructuur belangrijk, als men in verband met infrastructuur maar kwalitatief denkt en niet de verhoging van het aantal cellen met enkele duizenden eenheden nastreeft. Laat ons daarbij afrekenen met de goedkope oprisping "en dat allemaal met onze centen". Als men alles bij het oude laat, zal het andere gezegde, dat men nooit beter uit de cel komt, dan men er binnen gaat, bewaarheid blijven en dan worden de centen, die men nu aan het penitentiair systeem besteedt, bovendien nog met een zware rente van groeiende misdadigheid en recidive belast. Een dubbel negatief saldo dus van verloren geld voor een systeem, dat de misdadigheid niet doet afnemen.

Ondertussen is er de realiteit van de overbevolking van onze Belgische gevangenissen. In tegenstelling tot hetgeen sommigen zeggen, over het "opsluiten" van kinderen en het "in de bak" steken van landlopers, ligt daar het probleem niet. Over een parlementair voorstel om de landloperij af te schaffen, heb ik eerder eens gezegd dat men een maatschappelijk verschijnsel niet bij wet kan afschaffen.

Wel zal de opvang anders moeten georiënteerd zijn voor dez sociale en niet-criminele gevallen.

Overbevolking door een met overdreven ijver aanwenden van het systeem van de voorlopige hechtenis is wel reëel. Hoewel moet onderstreept worden dat de voorlopige hechtenis - met of zonder repercussie op de bevolking van een gevangenis - nooit als middel om bekentenissen af te dwingen mag gebruikt worden. Wetsvoorstellen om op dat punt de rechten van de verdachte - let wel : hij is slechts verdacht, nog niet schuldig - te verbeteren, werden reeds in de Kamer aangenomen.

Ook de toepassing van de voorwaardelijke invrijheidsstelling gebeurt niet, in de geest van de wetgever van 1888 (de wet-Lejeune). De minister kan, in bepaalde gevallen, voorwaardelijke vrijlating toestaan als iemand één derde van zijn straf heeft uitgezeten. In de praktijk gebeurt dat nooit, meer, in vele gevallen wordt de ganse periode door de gedetineerde uitgezeten, ook al zouden er aanwijzingen van verbetering zijn.

Diegene, die voor voorwaardelijke invrijheidsstelling in aanmerking komt, moet "voldoende vooruitzicht hebben inzake wederaanpassing in de maatschappij".

Inderdaad is het niet voldoende tekenen van beterschap en goede wil te vertonen. De ervaring leert dat iemand, die zonder vooruitzicht, de poort van de gevangenis achter zich dicht krijgt, in vele gevallen vrij vlug die poort opnieuw binnen moet. Geen vooruitzicht, geen middelen van bestaan voert haast automatisch tot het hernemen van crimineel gedrag.

Het voorstel voorziet dat de minister beslist, nadat een adviescommissie in de gevangenis, waarbij ook sociaal assistenten, psychologen zich zullen aansluiten, de aanvraag van diegene, die de V.I. vraagt, onderzoeken. De gevangene zal contact hebben met deze commissie. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het begeleidend personeel in de verschillende gevangenissen gevoelig zal moeten verhogen.

Die investering in mensen lijkt me trouwens onvermijdelijk om het gevangenenprobleem op te lossen.

Zal de minister dan meer voorwaardelijke invrijheidsstellingen toestaan? Geruggesteund door een advies van diegenen, die de veroordeelde in de gevangenis van nabij volgen en wetende dat de aanvrager van de gunstmaatregel voldoende vooruitzichten heeft, als hij terug in het volle leven komt, zal dit er onvermijdelijk toe leiden dat meer gevangenen de kans krijgen voor vroegtijdig - zij het onder voorwaarden - in vrijheid te komen.

Elke vrijlating van een gestrafte is een risico, ook als deze zijn ganse straftijd heeft uitgezeten. Misschien vooral in dat geval. Slachtoffers van misdrijven hebben het dikwijls - volkomen begrijpelijk overigens - niet zo gezien in een "Humanisering" van het gevangeniswezen. Zij moeten bedenken dat de gevangenen een staal zijn van de samenleving. De "harden" zullen steeds een gevaar blijven voor de gemeenschap en het beleid mag terzake niet naïef zijn.

Maar het merendeel kan met humane maatregelen, zonder risico terug in de maatschappij worden opgenomen. Die maatregelen moet men nemen. Een samenleving, die dat weigert, vertoont een gevaarlijk trekje. En vergeet dat een humaan penitentiair beleid de beste waarborg is tegen criminaliteit en onveiligheid."

HET STANDPUNT VAN LUC VAN DEN BOSSCHE (SP)

Van de Gentse socialistische volksvertegenwoordiger Luc VAN DEN BOSSCHE ontvingen wij een perskommuniqué dat hij op 8 september uitgaf naar aanleiding van de recente gevangenisopstanden. In een eerste deel vat de volksvertegenwoordiger de wet op de voorwaardelijke invrijheidsstelling samen. "Fatik" deed dat reeds uitvoerig in nummer 5 van februari 1984. Daar vindt de ginteresseerde lezer ook een overzicht van alle wetsvoorstellen die tussen 1976 en 1984 werden ingediend. Er kwam ondertussen geen enkel nieuw voorstel bij. Het communiqué van volksvertegenwoordiger Van den Bossche gaat dan als volgt verder :

"Praktijk voorwaardelijke invrijheidsstelling

1. De voorwaardelijke invrijheidsstelling is een loutere gunstmaatregel.
   De gedetineerden hebben terzake geen enkel recht : zij kunnen niet rechtsgeldig de vraag stellen tot voorwaardelijke invrijheidsstelling gezien ze geen enkel initiatiefrecht hebben. In de loop van de procedure worden ze niet op de hoogte gebracht van de argumenten die voor en tegen hen worden aangevoerd, de gevangenen worden evenmin gehoord zodat zij niet in de mogelijkheid zijn zich te verdedigen; dus noch flagrante onwaarheden kunnen weerleggen, noch bijkomende nuttige informatie kunnen verstrekken. De gevangenisadministratie en het parket adviseren zonder dat wie ook hen kan kontroleren, laat staan tegenspreken.

2. De aangeklaagde administratieve almacht van de gevangenisdirekteurs heeft tot rechtstreeks gevolg dat zowat elke direkteur zijn eigen politiek kan volgen; wat in de praktijk duidelijk tot uiting komt, en tot gevolg heeft dat het lot van de gevangenen rechtstreeks afhankelijk is van de persoonlijke opvattingen van de direktie. Er bestaan in gans deze processus geen objektieve kriteria. Subjektieve kriteria als "berouw, wil tot reklassering en dergelijke" moeten gehanteerd worden en worden willekeurig ingevuld.

3. Aan de voorwaardelijke invrijheidsstelling worden dikwijls bijna onmogelijke voorwaarden toegevoegd. Zo bv. : het hebben van vast werk. Het is op heden al uitermate moeilijk voor niet-gedetineerden om vast werk te hebben, voor een gedetineerde is het nog ontelbare keren moeilijker. Bovendien moet hij solliciteren als gevangene en kan hij, indien een werkgever bereid is hem aan te nemen, niet eens met zekerheid meedelen wanneer hij zijn arbeidsaktiviteit kan aanvangen.

4. Als de procedure ingezet is, staat de gedetineerde een lange procedure te wachten, waarvan de tijdsduur hem onbekend is. De afloop is volledig onzeker. Voor de gevangene en voor zijn naastbestaanden en familie betekent dit een vaak jarenlange onzekerheid. Met alle gevolgen vandien : spanningen met de partner, in het huisgezin en in de familie. Maar vooral uitermate grote spanning bij de gevangene zelf. Voeg daar nog bij dat een ongunstige beslissing niet eens gemotiveerd hoeft te worden. Dat in die omstandigheden gevangenen zich soms agressief gedragen, is dan ook volkomen te begrijpen. Van werkelijke begeleiding naar nieuwe vrijheid is er geen sprake. Integendeel, de gevangenen ervaren terecht de voorwaardelijke invrijheidsstelling als een vogelpik, als een loterij, met hun leven en vrijheid als inzet.

5. Ergerlijk is ook dat de wet Lejeune bij het grote publiek, en zelfs bij de magistratuur als een soort verworven recht wordt ingeschat. Bij een strafproces zijn strafvordering en straftoemeting maar al te dikwijls gebaseerd op het louter bestaan van deze wet. "Wij moeten hem zoveel jaar geven, want op 1/3 komt hij toch vrij". Uit de statistieken blijkt nochtans een totaal ander beeld : ongeveer 80 % van de veroordeelden zitten hun volledige straf uit.

6. De huidige Minister van Justitie volgt bovendien een eigenaardige, onwettelijke gedragslijn bij de toepassing van deze wet. Bepaalde misdrijven worden door hem nog eens supplementair bestraft : systematisch weigert hij na 1/3 van de straf de voorwaardelijke invrijheidsstelling toe te staan, en hij bepaalt de minimumgrens op de 1/2 van de straf. Nochtans is hij niet gerechtigd na de rechter nog eens de zwaarwichtigheid van het misdrijf te beoordelen. Hij moet bij de voorwaardelijke invrijheidsstelling, volgens de termen van de wet, oordelen over de toekomst, niet over het verleden.

7. Herhaaldelijk en vanuit verschillende hoeken werd reeds kritiek geleverd op deze wet en op de wijze van toepassing, zo bv. de Liga voor Mensenrechten vanaf 1979. Parlementaire initiatieven werden al genomen door de kollega's Van Elslande (CVP), Moureaux (PS), Suykerbuyk (CVP) en mijzelf.

8. Op lange termijn is er slechts één oplossing : ofwel de straffen verlichten en de voorwaardelijke invrijheidsstelling afschaffen zodat rechtszekerheid ontstaat over de duur van de straf, ofwel een rechtbank na een tegensprekelijk debat, waarbinnen

de gevangene zelf of zijn raadsman aan bod komen, gemotiveerd laten beslissen. Op korte termijn dient de gelaakte praktijk van de huidige Minister van Justitie onmiddellijk op te houden, en dient de wet al derwijze aangepast :

- dat de gedetineerde zelf het initiatief kan nemen om de voorwaardelijke invrijheidsstelling aan te vragen;
- dat de gedetineerde het volledige dossier kan inzien, zijn verdediging kan naar voor brengen en alle nuttige stukken kan toevoegen aan het dossier;
- dat de mogelijkheid om onmogelijke voorwaarden te stellen aan de voorwaardelijke invrijheidsstelling wordt afgeschaft;
- dat de beslissing tot weigering uitvoerig gemotiveerd wordt door de Minister.

9. In het bijzonder wordt door de huidige aktie in Leuven-Centraal ook geprotesteerd tegen :
   - wat door de aktievoerders betiteld wordt als een vorm van "korruptie" en "flagrant onrecht", waarbij bv. bepaalde gevangenen mits een invloedrijke advokaat, al zijn ze levenslang veroordeeld, erin slagen na 10 jaar de voorwaardelijke invrijheidsstelling te verkrijgen, terwijl anderen die tot 20 jaar veroordeeld zijn, na 10 jaar straf nog in de gevangenis blijven. Konkreet betekent dit dat het voor een gevangene belangrijker wordt zich een advokaat aan te schaffen voor zijn invrijheidsstelling te negociëren dan één om zich voor de rechtbank te verdedigen.
   - De vreemdelingen in de gevangenis worden door de Minister systematisch, na het uitzitten van hun straf over de grens gezet, zonder rekening te houden met hun levensloop. Zo worden sommigen over de grens gezet, alhoewel ze gans hun leven in ons land verbleven. Zij worden als het ware veroordeeld vreemdeling te zijn in het land van hun ouders, dat hen volledig onbekend is.

Gevangenisopstanden, niets nieuws onder de zon

Gevangenisopstanden zijn geen nieuw fenomeen in België. Wat wel een fenomeen is, is dat in de klachten van de gedetineerden niets veranderd is sinds de beruchte aktie in Leuven-Centraal in 1976.

Het politiek beleid is daar de grote schuldige van. De opeenvolgende Ministers van Justitie hebben tot op heden geen of nauwelijks belangstelling getoond voor de penitentiaire problematiek. Met dit thema vallen nu eenmaal geen stemmen te rapen. Onder Minister Gol is het zeker niet anders, integendeel, het is nog verergerd.

De direkte aanleiding voor sommige aktuele gevangenisopstanden is de huisvesting van de te verwachten Engelse hooligans. Zij zijn de druppel die de klassieke emmer heeft doen overlopen. "Luxe" is in de Belgische gevangenissen nu eenmaal een onbekend iets.

In veel gevangenissen laat de materiële huisvesting veel te wensen over. Verouderde gebouwen, geen WC of stromend water in de cellen, 1 maal per week op rij naar de douche ... Het verklaart alleszins de woede-uitbarsting van de gedetineerden in St.-Gillis : vernielen om degelijker huisvesting af te dwingen.

Tegenover deze verouderde, ouderwetse gebouwen staan anderzijds de klinische, onpersoonlijke en ultra-moderne ondingen als Lantin, waarbinnen evenmin menswaardig leven mogelijk is. Er moet al jaren dringend werk gemaakt worden van een behoorlijke en menswaardige infrastruktuur.

Tweede belangrijk punt is de overbevolking die reeds jaren aansleept. Dag aan dag met 2 of 3 op één cel neemt zelfs de meest elementaire privacy weg. Ook hier faalt het beleid, er is geen beleid.

Politieke eisen S.P.

1. Een verblijf in de gevangenis maakt weinig mensen beter. Namens de S.P. zal ik initiatieven nemen tot volgende maatregelen :
   - thuislozen opvangen in onthaaltehuizen en niet in de gevangenis (afschaffing van de wet op de landloperij van 1891);
   - een beperktere toepassing van de voorlopige hechtenis;
   - een verbod om strafrechtelijk minderjarigen in de gevangenis op te sluiten;
   - minder geestesgestoorden in gevangenissen opsluiten en de opsluitingsduur beperken;
   - de afschaffing van de korte gevangenisstraf;
   - het aantal gevangeniscellen niet verhogen.
2. Het gevangeniswezen moet dringend vermenselijkt worden. Namens de S.P. zal ik initiatieven nemen tot volgende maatregelen :
   - een behoorlijke infrastruktuur;
   - uitbouw van afdwingbare rechten voor gehechten en gevangenen en van één beklagrecht bij de bestuurscommissie;

- recht van inzage in het dossier voor gehechten en gevangenen m.b.t. alle gegevens die te maken hebben met hun persoon, ook het recht op verbetering van verkeerde gegevens;
- opsluiting in een inrichting in het eigen taalgebied;
- uitbreiding van het bezoekrecht;
- uitbouw van het systeem van het penitentiair verlof;
- een degelijke vergoeding voor gevangenisarbeid en mogelijkheid tot toepassing van de wetgeving op de sociale promotie.

3. De taak van de gevangenisbewaarder moet geherwaardeerd worden. De opleiding dient te worden aangepast. De sociale dienst moet voldoende middelen krijgen om zijn taak naar behoren te vervullen."

HET STANDPUNT VAN WILLY KUIJPERS (VU)

In ons nummer van augustus publiceerden wij reeds de open brief die Europarlementslid Willy KUIJPERS over de gevangenistoestanden in Vorst richtte aan Justitieminister Jean Gol. Het lag voor de hand dat hierop naar aanleiding van de opstanden een vervolg zou komen. Op 7 september drong Kuijpers er op aan dat hij met enkele persmensen een bezoek zou mogen brengen aan de gevangenissen van Vorst, Doornik, Antwerpen, Merksplas en de vrouwengevangenis van Brugge om zich van de situatie aldaar de vergewissen. Hij wilde zich laten vergezellen van enkele nationale parlementsleden, maar de Minister van Justitie antwoordde hier niet op.

Op 10 september bracht Kuijpers een bezoek aan de gevangenis van Sint-Gillis. Daarover stuurde hij bijgevoegde open brief aan Justitieminister Jean Gol.

"Mijnheer de Minister,

Voorafgaandelijk wil ik verhopen dat het onderstaande aanleiding moge geven tot een uitnodiging van uwentwege teneinde de opbouw van een eigentijds gevangeniswezen te helpen behartigen. Ik heb immers moeten vaststellen dat het memorandum, dat ik hieromtrent op 8 april 1987 in verband met de gevangenistoestanden te Vorst aan de Vorst bij zijn bezoek te Straatsburg en aan U bezorgde, hiertoe geen aanleiding gaf ...

De overbevolking in onze gevangenissen, en vooral in de Brusselse, inzonderheid in de vakantiemaanden, is voor allen die met het gevangenisbeleid te maken hebben een bekend feit. Door de vertragingen die dan optreden in het gerechtelijk apparaat door onderbezetting van de magistratuur en vakantieregelingen, loopt de voorhechtenis dan extra-hoog op. Wat de situatie uiterst prikkelbaar maakt in overvolle, en bovendien sterk vervuilde gevangenissen. Neem daarbij het feit dat de personeelsbezetting ondermaats is, dat de gevangenisbewakers onderbetaald zijn en niet degelijk geschoold worden voor hun vak, en het is duidelijk dat Vorst, St. Gillis én andere gevangenissen sluimerende vulkanen waren en zijn en dat er maar weinig nodig is om hen te laten uitbarsten.

Ontspanningsaktiviteiten zijn onbekend voor de gevangenen. De brandbare ontspanningszaal in St. Gillis (ex-kapel) staat er reeds 15 jaar totaal ongebruikt bij. Zelfs het aanbod van verscheidene groepen om gratis op te treden kan aldus niet doorgaan.

Voor drie jaar werd een concreet renovatievoorstel gedaan voor de cellen. Het wordt niet uitgevoerd omwille van de tegenwerkende rompslomp in de centrale administratie.

De leefomstandigheden van het personeel dat in de gevangenis dient te overnachten zijn onvoldoende : met 5 moet er in één grote kamer geslapen worden. Motivatie van het personeel?

Drugverslaafden dienen normaal een behoorlijke begeleiding en behandeling te krijgen. Echter niet hier. Aan hen gaat de centrale administratie voorbij. Intussen zijn er wél geldmiddelen voorhanden om een studie te laten maken over vermeend afwijkend sexueel gedrag bij sommige gevangenen. Niet voor de hulp aan drugverslaafden. Verwonderlijk dat deze drugverslaafden bij het uitbreken van de opstand de hele apotheek, inzonderheid de valiumgeneesmiddelen, leeghaalden?

Uw ministerieel optreden en de afwezigheid hiervan heeft mij bovendien, zowel als burger maar ook als parlementslid, ten zeerste gegriefd. Het verwondert me evenzeer dat tussen maandagavond en heden donderdag noch U noch enig ander regeringslid de tijd gevonden heeft om ter plaatse een erg leerzaam bezoek te brengen aan de getroffen gevangenisinstelling.

Alleszins zou ik een maatschappelijke hulde willen brengen aan de urenlange, gedisciplineerde inzet van de directie, bewaarders, rijkswachters en hulpverleners die zonder echte coördinatie heel wat erger wisten te voorkomen. Inderdaad, een efficiënt-werkend crisiscentrum was niet voorhanden in Sint-Gillis. Zodoende liepen :
- de heer Procureur en zijn medewerkers
- de Gerechtelijke Politie
- de Rijkswacht
- de Brandweer
- de Gouverneur
- de Gemeentelijke politie

- het Rode Kruis
kriskras helpend door mekaar!

Meent de Minister niet dat hij, die zo boudweg zijn impulsieve mening geeft over de feiten voor de pers, niet had moeten zorgen voor een goed uitgerust informatiecentrum ten gerieve van de binnen- en buitenlandse pers?

Vele onbetamelijke geruchten werden dientengevolge in binnen- en buitenland verspreid. Het zal noch het aanzien van onze Gemeenschappen noch de eer en de inzet van het personeel ten goede komen...

Ik meen te weten dat in dezelfde periode de bezorgde aandacht van het Kabinet en andere Ministeriële diensten wél uitging naar de vervroegde invrijheidsstelling van een persoon met Franse nationaliteit, opgesloten wegens wagendiefstal en gewapende overval, veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf, waarvan 5 maanden effektief. De betrokkene had 3 maanden gezeten. Hij verliet de instelling zonder meer met een terugreissom en kon voor de gevangenispoort een erg gekleurd verhaal naar voren brengen... Indien deze feiten bekend worden bij de andere gevangenen, zullen ze zich ongetwijfeld de vraag stellen "waarom hij en ik niet?" ...

In hetzelfde verband wil ik U wijzen op het feit dat de meeste gevangenen de voorlopige invrijheidsstelling aanvoelen - net als de voorhechtenis - als een totaal willekeurig iets. Tijdspunt en -duur zijn veelal gebonden aan weekeinden, vakanties, personeelsbezetting van de rechtbanken, de traagheid van de administratie, de niet-gecoördineerdheid van de gerechtelijke diensten...

Naast de politisering en steeds zwakkere scholing der magistratuur vormen zij hoofdoorzaken in dit drama. Zij werden voldoende vanuit beroeps- en wetenschappelijke hoek benaderd en beschreven. Waarom treedt U niet gepast op?

Mag ik verder de vrijheid nemen U te wijzen op het feit dat de maandenlange verwaarlozing van de stipte uitvoering van de herstelling aan de oostelijke omheining de onmiddellijke aanleiding was van deze moeilijkheden? Wie de gevangenis van binnenin kent weet dat er groepsvorming, terreinbezetting en afgelijnde "maatschappelijke" domeinen ontstaan. Zo dienden al de gedetineerden van de D-vleugel doorheen het Centrum (!) zich dagelijks voor de verluchting te verplaatsen langs de E-vleugel naar de met draad omheinde rondkooi. Deze draad werkt zowel psychisch als visueel irriterend en vernederend. Een proef voor beleidsmensen ware aangewezen. Waarom geen omheiningsmuur met groenbeplanting?

Mag ik in hetzelfde verband U nu reeds wijzen op de oververmoeidheid van de onderbezette en onderbetaalde bewaarkorpsen, rijkswachters en begeleidend personeel?

De opsluiting van tot 4 gedetineerden in de niet-beschadigde cellen vormt eenzelfde explosieve haard. De irriterende lege tijd : gedetineerden die een arm sociaal leven "van voetbalmatch tot voetbalmatch" achter de rug hebben, vormt een andere ondankbare voedingsbodem.

Wat het dodelijke slachtoffer betreft zou ik U om het volgende willen verzoeken :

A. Was het geraadzaam deze astmapatiënt te ontslaan uit het Militair Hospitaal van Neder-Over-Heembeek om hem terug over te brengen naar het rook- en traangashol dat Sint-Gillis op dat ogenblik was?

B. Was het überhaupt noodzakelijk deze terug te wijzen vreemdeling - zoals zovelen - in een gevangenisinstelling op te sluiten?

U zal nu wel op zoek gaan naar een schuldige binnen bewakingsdiensten of bij de gevangenen. En een schuldige zal zeker weer gevonden worden. Het hiërarchisch paraplui-systeem zal wel werken, zoals voorheen. Ik hoop dat U de moed zult hebben om met een parlementaire onderzoekscommissie, met sociaal-wetenschappelijke benadering uit de universitaire en begeleidingswereld, te komen tot een maatschappelijk-nieuwe rechtspleging en gevangeniswereld.

De vergelijkende cijfers over de gevangenistoestand in de Europese wereld alsook de Minima-Regels, goedgekeurd op 27.07.86 door de Raad van Europa, zijn in ons bezit. Graag houden we ze ter uwer beschikking! Zij tonen aan hoe de Belgische Staat arbitrair optreedt, discrimineert en niet-lonend gevangeniswezen in stand houdt. Zowat de helft van de gevangenen zijn recidief, dat zegt genoeg!

Een samenleving wordt best getoetst aan haar kommer en inzet voor de zwakkere ...

Met hoogachting,

Willy KUIJPERS"

Vermelden we nog dat Kuijpers in het Europees Parlement (Belliardstraat 79-81, 1040 Brussel) een studiedag organiseert over het Belgisch gevangeniswezen. De dag gaat door op 13 november 1987 en ook beleidsverantwoordelijken nemen er aan deel.